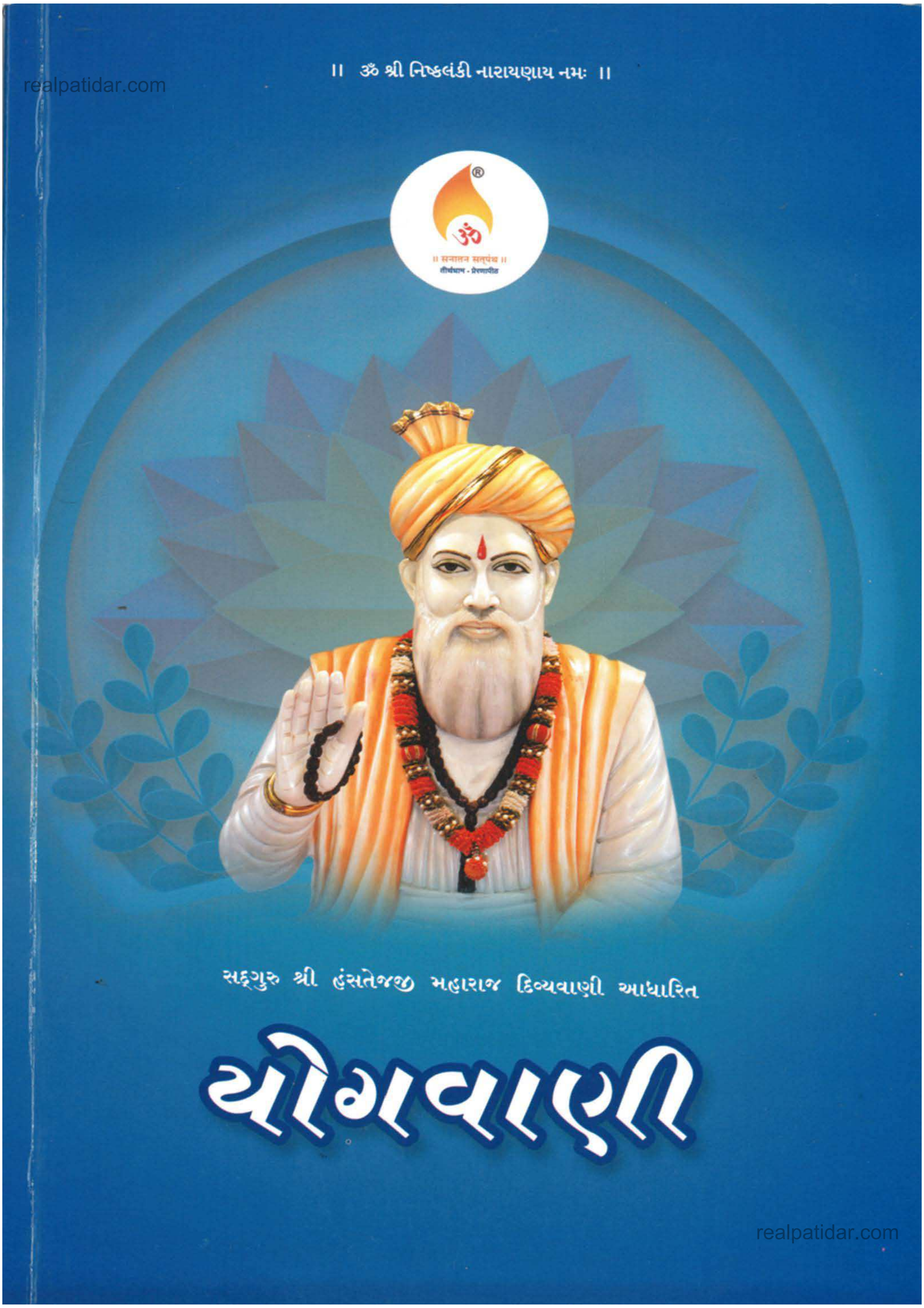
॥ ૐ શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણાય નમઃ ॥

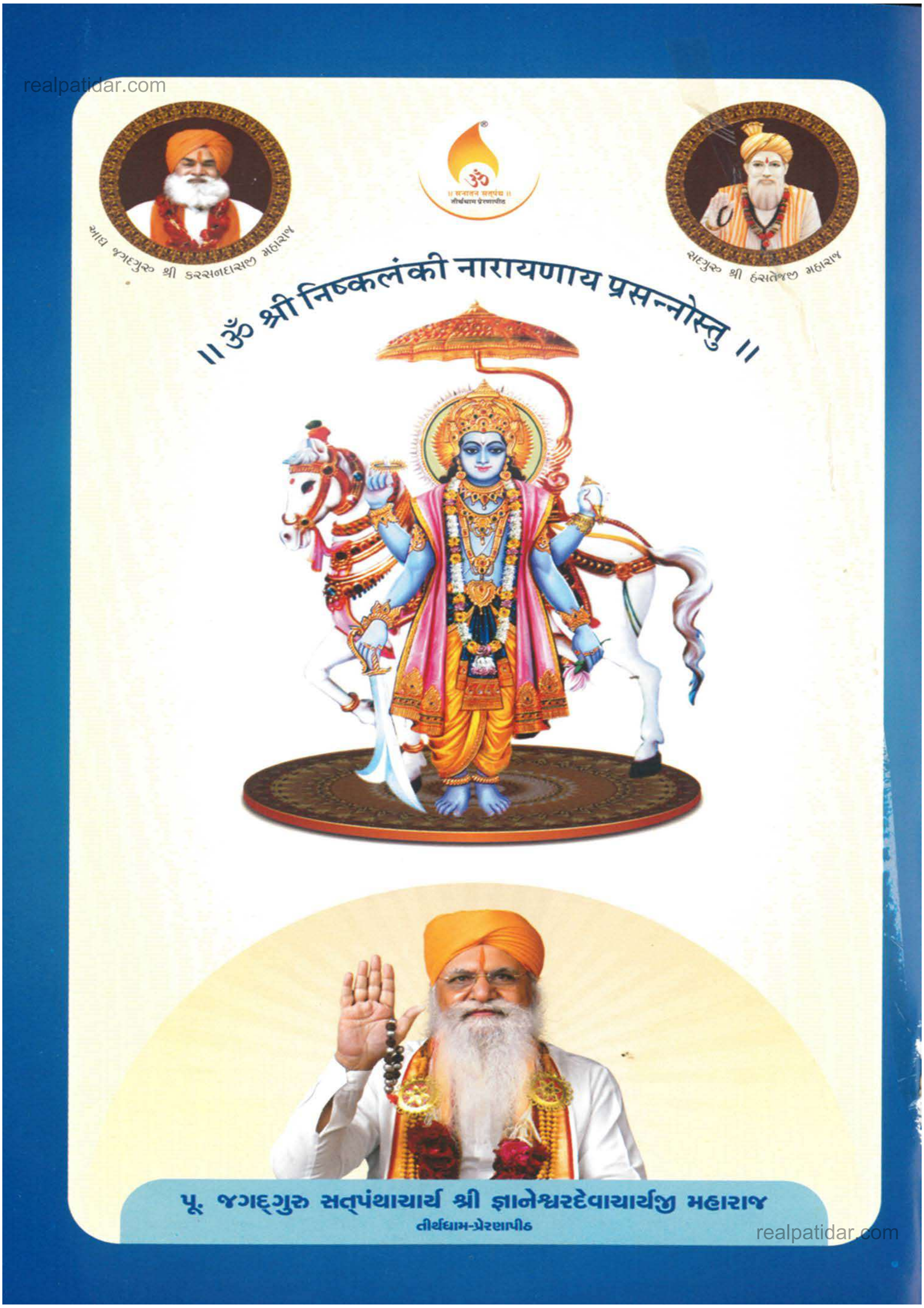

સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજ દિવ્યવાણી આધારિત

યોગવાણી

2023-10 -Yogvaani (1256)

આદ્ય જગદ્ગુરુ શ્રી કરસનદાસજી મહારાજ
॥ सनातन सतपंथ ॥
तीर्थधाम प्रेरणापीठ
સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજ
॥ ॐ श्री निष्कलंकी नारायणाय प्रसन्नोस्तु ॥
પૂ. જગદ્ગુરુ સત્પંથાચાર્ય શ્રી જ્ઞાનેશ્વરદેવાચાર્યજી મહારાજ
તીર્થધામ-પ્રેરણાપીઠ

॥ ૐ શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણાય નમઃ ॥

સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજની દિવ્ય વાણી આધારિત

યોગવાણી

● પ્રકાશક ●

સત્‌પંથ પ્રકાશન સમિતિ

તીર્થધામ - પ્રેરણાપીઠ, તા. દસક્રોઈ

જિ. અમદાવાદ - ૩૮૨૪૨૫

"યોગવાણી"

- પ્રકાશક : **સત્પંથ પ્રકાશન સમિતિ,**
  તીર્થધામ-પ્રેરણાપીઠ.
  તા. દસક્રોઈ, જિ. અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૫.

- **પ્રથમ આવૃત્તિ** : જૂન - ૨૦૧૧, પ્રત : ૨૦૦૦
- **બીજી આવૃત્તિ** : ઓક્ટોબર - ૨૦૨૩, પ્રત : ૫૦૦

- **મૂલ્ય** :

- **મુદ્રક** : **મયુર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, બારેજા.**

પ્રસ્તાવના...

અસત્ય-અજ્ઞાનયુક્ત માર્ગનો ત્યાગ કરીને જીવાત્માએ આત્મજ્ઞાનનો માર્ગ લેવો જોઈએ. પ્રાચીન સમયમાં ઋષિમુનિઓ, સત્યસાધકગણ આ માર્ગનું આચરણ કરી પરબ્રહ્મ સ્વરૂપમાં લીન થયા છે. સર્વ પાપો પ્રાયશ્ચિત્ત નામશેષ થઈ જીવાત્માના ચિત્તમાં નિર્મળ આત્મજ્ઞાન જાગૃત થાય, જીવાત્મા અજર-અમર એવા સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ મોક્ષ અનુભવે તેને જ **"યોગમાર્ગ"** કહેવાય.

નિત્ય, નૈમિતિક અને કામ્ય કર્મો કરીને નિષ્કર્મ થઈને છેલ્લે આત્મજ્ઞાન-શ્રવણ, સત્સંગ, જ્ઞાનચર્ચા, મનન, નિદિધ્યાસન વગેરે સાધનોથી મન શાંત સ્થિર કરી ભગવાનના નિર્ગુણ નિરાકાર સત્ ચિત્ત સ્વરૂપનું ધ્યાન ચિંતન કરતાં કરતાં પોતાની તમામ વૃત્તિઓ-કામનાઓ લય કરવાની ક્રિયા તે જ "યોગમાર્ગ".

યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન, સમાધિ આ અષ્ટાંગ યોગ સાધનોના દૃઢ અભ્યાસથી જીવાત્મા જ્યારે પોતાની મલિન અવિદ્યા સ્વરૂપ જડ તત્ત્વ જાણી તેનો ત્યાગ કરવાનો અભ્યાસ કરે ત્યારે જ ચેતન સ્વરૂપ જ્ઞાનાવલંબનથી તે દુઃખ મુક્ત થતો જાય છે. આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ માટે જ્યારે યોગી પોતાના મનને ઈશ્વર સાથે યુક્ત કરે છે, ત્યારે પરમાત્મા તેની બુદ્ધિને પોતાની કૃપાથી યોગીમાં યુક્ત કરે છે. પછી તે સાધક પરમ તત્ત્વ પ્રકાશ સ્વરૂપ પરમાત્માને પોતાનામાં ધારણ કરે છે. દુઃખમાંથી છુટી મોક્ષ-આનંદ પ્રાપ્ત કરવા માટે યોગ કે આત્મજ્ઞાનના સામર્થ્યથી ઉપાસના યોગ દ્વારા આત્માને શુદ્ધ કરી પરમ તત્ત્વ પ્રકાશ સ્વરૂપ પરમાત્માનો આનંદ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. સાધકે પ્રથમ પંચતત્ત્વનું યથાર્થ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું. આ વસ્તુઓ કેવી છે ? તેમનું કાર્ય કેવું છે ? સ્વભાવ ગુણ કેવા છે ? તેમાં સાત્ત્વિકપણું, રાજસપણું, તામસપણું કેવા પ્રકારનાં છે ? એનું જ્ઞાન સંપાદન કરવું. ત્યારપછી આપણા શરીરમાં આ પંચ પ્રાણ કઈ જગ્યાએ અને કેવી રીતે કાર્ય કરે છે. આ સર્વ જ્ઞાન મહાન જ્ઞાની પુરુષો દ્વારા પ્રાપ્ત કરી લેવા અને આપણી ધ્યાન અવસ્થામાં તેનો અનુભવ કરવો.

આવું જ અમૂલ્ય જ્ઞાન "યોગવાણી" દ્વારા સદ્દગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજે જગતના મુમુક્ષુ જીવાત્માઓને દર્શાવી તેમના આત્મોદ્ધાર કર્યા છે. જે આજે "યોગવાણી" દ્વારા પ્રચલિત છે.

સદ્દગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજ સર્વ જ્ઞાન સંપન્ન જ જન્મ્યા હતા. બાલ્યાવસ્થામાં જ તેમની દિવ્ય શક્તિનો પરિચય જગતના લોકોને થવા લાગ્યો હતો. તેમની દિવ્ય શક્તિની કીર્તિ સાંભળી કેટલાક 'યોગી' પુરુષો તેમને મળવા આવ્યા

કે આ પ્રમાણે યોગીઓ જીવનભર યોગ સાધના કરીને હજી જે સાધ્ય નથી કરી શક્યા તે આ નાનકડા બાળકને ઘેર બેઠાં કેવી રીતે સાધ્ય થાય ? એવો વિચાર કરતાં યોગી લોકો આવી પહોંચ્યા.

બાળ સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજે યોગીઓને સર્વ પ્રકારની યોગક્રિયાઓનું માર્ગદર્શન કરાવ્યું અને સંસાર શું છે ? તેમજ જગત, જગદીશ અને તેની માયા આ સર્વ "યોગવાણી" દ્વારા વિસ્તારથી સમજાવ્યું. તેથી તે યોગી લોકોનો અહંકાર નષ્ટ થયો અને તેમને સત્ અને અસત્ વિવેકથી કેવી રીતે જાણવું તેનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરાવ્યું. યોગી લોકોએ પોતાની મુદ્રિકા આપી તેમને સદ્ગુરુ તરીકે સ્થાપ્યા.

તેવી જ રીતે સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજની દિવ્યતા અને બ્રહ્મકળાની કીર્તિ ચારે દિશામાં ફેલાઈ ગઈ હતી. તે સમયે કેટલાક બીજા પણ યોગી લોકો તેમને મળવા આવ્યા. ત્યારે તેમને જાણ થઈ કે સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજ બ્રહ્મનિષ્ઠ દિવ્ય પુરુષ છે. તેમની ખાતરી કરવા તેમને તેમના સેવકને પૂછ્યું કેઃ શું સદ્ગુરુ મહારાજમાં બ્રહ્મ કળા છે ? જો તેમનામાં બ્રહ્મકળા હોય તો અમારે તેમને ધર્માદા રકમ આપવી છે.

ત્યારે તેમના સેવકે કહ્યું કેઃ હા, સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજ બ્રહ્મનિષ્ઠ છે, તમે જાતે ખાત્રી કરી શકો છો.

યોગી લોકો સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજ પાસે આવ્યા અને પોતાના મનની વાત કરી. સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજે "યોગવાણી" દ્વારા યોગીઓને આત્મજ્ઞાન દર્શાવ્યું અને પોતાના મુખમાં યોગી લોકોને ચૌદ ભુવન અને તમામ બ્રહ્માંડનાં દર્શન કરાવ્યાં. બ્રહ્મકળાનાં દિવ્ય દર્શનથી અનુભવી યોગીઓ હર્ષમય થયા અને સન્માનથી દશવંત અર્પણ કરી.

સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજે જે 'યોગવાણી' દ્વારા યોગી પુરુષોને આત્મજ્ઞાન દર્શાવ્યું હતું તે જ "યોગવાણી"નું જ્ઞાન જગતના મુમુક્ષુ જીવાત્માના આત્મકલ્યાણ માટે આ નાનકડા ગ્રંથ દ્વારા પ્રસ્તુત કરવાનો નમ્ર પ્રયાસ કર્યો છે. આ જ્ઞાન સરિતાના પવિત્ર વારિ થકી કોઈ જીજ્ઞાસુ આત્માની જ્ઞાનક્ષુધા તૃપ્ત થઈ આત્મ કલ્યાણના માર્ગ પથ પર પ્રયાણ કરશે તો અમારો આ નાનકડો પુરુષાર્થ લેખે લાગશે.

સંપાદક શ્રી

સત્પંથ પ્રકાશન સમિતિ

તીર્થધામ-પ્રેરણાપીઠ, તા. દસક્રોઈ, જિ. અમદાવાદ

અનુક્રમણિકા

• • •

ॐ

શ્રી યોગવાણીનાં જ્ઞાન

શ્રી સદ્ગુરુ બ્રહ્મા વાચા

જ્ઞાન : ૧

● યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે ●

ધરતી નહોતી જયારે આસમાન નહોતા,
ત્યારે સૃષ્ટિ સંજોગ નહોતા કોઈ;
પરથમ યોગ કેરા મૂલ વખાણું,
તો પ્રેમ તત્ત્વ સોહી. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ।।ટેક।।
આવાગમનના જે ઘર હોયે નિવેડા,
લક્ષ ચોરાસી ખાણના જે ઘર હોય છુટકારા;
સત્‌પંથના મારગ જે ઘરથી પ્રકાશ્યા,
તો સોહી પરમેશ્વર કહીયે. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ।।૧।।
પ્રથમ ધૂંધૂકાર જો હતા.
અને તેજ સ્વરૂપી બ્રહ્મ કહાવ્યા;
તેજ મધ્યે સ્વામીએ ધ્યાન ધરીનો,
ત્યારે પ્રથમ હેત ઉપાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ।।૨।।

હેત ધરીને નીર જો કીધા,
નીર ભીતર ખીર ઉપાયા;
ખીર મધ્યેથી સ્વામીએ ફીણ જો સરજયા,
તો તેની ભીતર ઈંડ નીપાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ।।૩।।
ઉત્પત એક સ્વામીયે ઈંડ નીપાયા,
તીસ માંહે સ્વામીએ પવન સમાયા;
યોગેશ્વર હતા તે તો ધ્યાન માંહે લાગ્યા,
સો એણી પેરે યોગ કમાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ।।૪।।
ગગન મંડલ માંહે નાથજીનું આસન સોહાયે,
ત્યાં અનંત મૂરતકા હોયે મેલા;
તે આદ્ય બ્રહ્માની નગરી માંહે સેવા શું ખેલે,
તે પાત્ર નિષ્કલંકી ના ચેલા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ।।૫।।
તે માંહે ઉત્પત બ્રહ્માને ઉત્પત વિષ્ણુ,
તો દેવ મહેશ્વર સોહી;
ત્રાણ મૂરત એક જયોતિ શું ખેલે,
તેને જાણે જ વિરલા કોઈ. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ।।૬।।
વેદ કથી કથી બ્રહ્માજી રહ્યા,
અનો વિષ્ણુએ મેલી માયા;

ધ્યાન ધરી ધરી બેઠા મહેશ્વર,
તો એ પરિબ્રહ્મકા પાર ના પાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ॥૭॥

એકાંતિક સેવા તે અગમ મેવા,
મન વાયક જયોતિ શું ખેલે;
અમર ભેદ પ્રમાણો યોગેશ્વર,
તો ટળે જીવના જોખમી ફેરા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ॥૮॥

ભણે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા તમે સુણો ઋષિવરો,
આ સત્‌પંથ આદિ નીપાયા;
સદ્‌ગુરુ પ્રસાદે જે ઋષિવરે વર પાયા,
તેની અમર હોશે કાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ॥૯॥

આવા ગમનના જે ઘર હોયે નિવેડા,
લક્ષ ચોર્યાશી ખાણના હોયે છુટકારા;
સદ્‌ગુરુ પ્રસાદે જે ઋષિવરે વર પાયા,
સોહી પરમેશ્વર કહીયે રે યોગેશ્વરો-
યોગ સંયોગ ગ્રહી રહીયે. ॥૧૦॥

જ્ઞાન - ૨

● યોગ માર્ગે યુક્તિએ ચાલો જોઈ. ●

પ્રથમ પહેલાં ધૂંધૂકાર જ હતા,
ધ્યાન ધરી ધરી પ્રથમ હેત નીપાયા;
તેજ મધ્યે સ્વામી આપે આવ્યા,
તો તેજ માંહે સર્વે સરજાયા. રે યોગેશ્વરો
યોગ માર્ગે યુક્તિએ ચાલો જોઈ ॥૧॥
અખંડ આસન દેવે દેહીમાં સરજયાં,
ત્યારે બંબ મધ્યે રૂપ વર્ત્યાં;
મંડળ મધ્યે જયારે મન પ્રકાશ્યું,
ત્યારે પિંડને રૂહ સર્વે સરજયા. રે યોગેશ્વરો
યોગ માર્ગે યુક્તિએ ચાલો જોઈ ॥૨॥
શબ્દના ભેદ ત્યારે સમજીને રહ્યા,
ત્યાં સગુણને નિર્ગુણ સર્વે સરજયા;
કમલ પ્રકાશી ધ્યાન ધરીયા,
ત્યારે ભેદ અભેદ બેઉ વર્ત્યાં, રે યોગેશ્વરો
યોગ માર્ગે યુક્તિએ ચાલો જોઈ ॥૩॥
યોગી પ્રત્યે સદ્‌ગુરુ બોલ્યા,
ત્યારે દેવને પૂજી દશાંશ આલી;
સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજીએ યોગ સમજાવ્યા,
ત્યારે યોગીઓ એ યોગ મેલ્યા ઉથાપી. રે યોગેશ્વરો
યોગ માર્ગે યુક્તિએ ચાલો જોઈ ॥૪॥

જ્ઞાન - 3

● યોગ યોગેશ્વર કમાઓ. ●

પ્રાણ સરજીને સ્વામીએ પિંડ નીપાયા,
પ્રાણ તણી એ છે કાયા;
કાયા મધ્યે સ્વામીએ કર્મ જો મેલ્યું,
તો રક્ષા માંહે સર્વ સમાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ યોગેશ્વર કમાવો. ॥૧॥
યોગેશ્વર તે જે કોઈના જીવને ઓધારે,
અને જનમ મરણના સાંસા ટાલે;
વૈકુંઠની વાટમાં ઊભા જો રહીને,
નરકે જાતાં જીવને વાળે, રે યોગેશ્વરો-
યોગ યોગેશ્વર કમાવો. ॥૨॥
ધ્યાન ધરી ધરી ધૂંધૂકાર જો દેખે,
અને જનમ મરણને રાખે લેખે;
નિગમને જાણી અગમ પીછાણે,
સૂન કલા માંહે સર્વે દેખે. રે યોગેશ્વરો-
યોગ યોગેશ્વર કમાવો. ॥૩॥
આસન રાખીને સ્થળ પૂજાએ,
એણી યુક્તિએ જીવોના તારણ સોહી;
કહે સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી તે યોગેશ્વર પૂરા,
તેને આખર મેળાવડામાં લેજો જોઈ. રે યોગેશ્વરો-
યોગ યોગેશ્વર કમાવો. ॥૪॥

જ્ઞાન - ૪

● યોગની યુક્તિ જાણે સો નર યોગી. ●

વેદ વિચારીને બ્રહ્મા-વિષ્ણુને સેવો,
સત્ય કરીને તેમને સોચો;
સત્‌પંથ માંહે શ્રદ્ધા ધરીને,
પિંડ પોતાનું શોધો. રે યોગેશ્વરો-
યોગની યુક્તિ જાણે સો નર યોગી. ॥૧॥

આજના ભૂલ્યા નર તો પ્રલયે જાશે,
અમને સત્ય પંથે આદ્ય પ્રમાણો;
કહે સદ્‌ગુરુ હંસતેજજી તમે સુણો યોગેશ્વર,
પિંડ બ્રહ્માંડમાં અમને પીછાણો. રે યોગેશ્વરો-
યોગની યુક્તિ જાણે સો નર યોગી. ॥૨॥

જ્ઞાન - ૫

● યોગના ભેદ દોહેલા. ●

યોગ તત્ત્વ કેરા ભેદ વખાણો,
કે સાંભળો યોગેશ્વર જાણી;
આદે ઉનાદે નર યોગી જો હતા,
તેને જાણે સો સાચા નર જાણો. રે યોગેશ્વરો-
યોગના ભેદ દોહેલા ।।૧।।
આપ સંભાળીને સેવા જો કીજે,
તો આસન ધ્યાને નિવેડા;
યોગ તણા જોને નિવેડા હતા,
તેણે લીધા માયા તણા કેડા. રે યોગેશ્વરો-
યોગના ભેદ દોહેલા ।।૨।।
યોગી તે જે યુક્તિને જાણે,
અનંત પ્રકારે યોગને સંભાળે;
કાયા માયા જે દુનિયામાં મ્હાલે,
તો ક્રિયામાં યોગને સંભાળો. રે યોગેશ્વરો-
યોગના ભેદ દોહેલા ।।૧।।
યોગી તે જે યુક્તિને જાણે,
યોગ મંત્ર ને બાંધો;
કહે સદ્‌ગુરુ હંસતેજજી સાંભળો યોગી,
વેદ મંત્રો યોગ સાધો. રે યોગેશ્વરો-
યોગના ભેદ દોહેલા ।।૪।।

જ્ઞાન - ૬

● યોગના મર્મ કોઈ ના જાણે. ●

આદે ઉનાદે જોને સદ્ગુરુ સરજયા,
ત્રણ મૂરત ત્યારે સરજી;
ત્રણ મૂરત એક જયોતિ શું ખેલે,
તે આદે ઉનાદે લેજો જોઈ. રે યોગેશ્વરો-
યોગના મર્મ કોઈ ના જાણે. ॥૧॥
આ સત્પંથ મધ્યે સદ્ગુરુ આવ્યા,
અનો સત્યનો સંતોષ બોઉ લાવ્યા;
ધર્મ પ્રકાશીનો પાપ પ્રજાલ્યા,
તો સૃષ્ટિ તણા સદ્ગુરુ કહાવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
યોગના મર્મ કોઈ ના જાણે. ॥૨॥
સદ્ગુરુનાં કાંકણ બંધાવીને પાવળ પીધાં,
તે જીવ ચારે ખાણીથી છુટયા;
દુનિયાના જીવ તે તો દુનિયા શું લાગ્યા,
તે સત્ પંથ માંહેથી ત્રૂટ્યા. રે યોગેશ્વરો-
યોગના મર્મ કોઈ ના જાણે. ॥૩॥
ઋષિવર તે જે કોઈ રત્ન પીછાણે,
અનો કાચની માયા નો તજે;
સત્ પંથ વાટે ધ્યાન ધરીનો,
અલખ પુરુષનો ભજે. રે યોગેશ્વરો-
યોગના મર્મ કોઈ ના જાણે. ॥૪॥

વિષ્ણુને ઓળખીને પાત્રાને પૂજે,
અનો મેલે દુનિયાની આશા;
જંબુદ્વીપના પુરુષનું ધ્યાન જો રાખે,
તેને હોશે અમરાપુરના વાસા. રે યોગેશ્વરો-
યોગના મર્મ કોઈ ના જાણે. ।।૫।।
આદ્ય પુરુષ જોને સત્‌પંથમાં આવ્યા,
સોહી યોગી ઋષિવરનો પાયા;
કહે સદ્‌ગુરુ હંસતેજજી આદે અંતે છીએ યોગી,
અમને મળે અમર થાએ કાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગના મર્મ કોઈ ના જાણે. ।।૬।।

જ્ઞાન - ૭

● તો યોગની યુક્તિ અનેરી - ૧. ●

શૂન મધ્યે જોને બંબ જો હુતા,
અને તેજ માંહે બંબ ઉપાયા;
યોગ મધ્યે જોને એક ઈંડ નીપાયા,
તે ઈંડ મધ્યે બાંધી હરિએ કાયા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગની યુક્તિ અનેરી. ॥૧॥

ઈંડ છેદી ને હરિએ હેત ઉપાયા,
તો હેત શું કીધો વિસ્તાર;
ઈંડ મધ્યેથી નરાકાર ઉપ્યાન્યા,
ત્યાં મૂરત સરજી ચાર, રે યોગેશ્વરો-
તો યોગની યુક્તિ અનેરી. ॥૨॥

હેત ધરીને દેવે જાગત નિપાઈ,
આ તેજ થકી સર્વ કમાઈ;
સત્ય સંતોષે ત્રણ દેવ જો રહ્યા,
તો ઓમકાર શબ્દે સૃષ્ટિ નિપાઈ. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગની યુક્તિ અનેરી. ॥૩॥

આદે ઉનાદે જોને ઓમકાર કહીએ,
બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ્વર વર્તીએ;
શક્તિ થકી સર્વ સૃષ્ટિ નીપાઈ,
તો એ તત્ત્વે રહ્યા દેવ સર્વે. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગની યુક્તિ અનેરી. ।।૪।।

શૂન મધ્યે જોને શબ્દ ઉપના,
અને શબ્દથી સર્વે ઉપાયા;
કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા તમે સુણો ઋષિવરો,
તો તેજ માંહે તેજ સમાયા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગની યુક્તિ અનેરી. ।।૫।।

જ્ઞાન - ૮

● યોગી તે ધ્યાન માંહે રહ્યા. ●

હેત ધરી ધરી ફીણ જો કીયા,
ફીણ થકી ઈંડ નીપાયા;
તે ઈંડ મધ્યે સર્વ રચના કીધી,
ત્યારે સરજી તે પિંડ ને કાયા. રે યોગેશ્વરો -
યોગી તે ધ્યાન માંહે રહ્યા. ॥૧॥

આદ્ય નિરંજને ઈચ્છા જો કીધી,
પ્રથમ યોગના મૂળ નીપાયા;
તે યોગ મધ્યે યોગીશ્વર રહીને,
તે પિંડ સાથે મેલી છે માયા. રે યોગેશ્વરો -
યોગી તે ધ્યાન માંહે રહ્યા. ॥૨॥

કાયાને માયા બેઉ યુગલ સરજયા,
તે જ મધ્યે યોગ સમાયા;
યોગ માંહેથી દેવે યુક્તિ જો સરજી,
માંહે ત્રણ તત્ત્વ અલોપ જ રહ્યા, રે યોગેશ્વરો -
યોગી તે ધ્યાન માંહે રહ્યા. ॥૩॥

તે તત્ત્વ માંહેથી ત્રણ ગુણ જો સરજયા,
તે યોગીએ તે જ માંહે મેલ્યા;
આદ મધ્યેથી જોનો શબ્દ જો થયા,
શબ્દેથી તે જ સર્વે ખેલ્યા. રે યોગેશ્વરો -
યોગી તે ધ્યાન માંહે રહ્યા. ॥૪॥

ત્રણ ગુણ થકી એક નારી જો સરજી,
તે નારીથી સર્વે ગુણ હુવા;
ત્રણ ગુણ થકી જે અળગા રહ્યા,
તે કર્યા આદ નિરંજને જુદા. રે યોગેશ્વરો -
યોગી તે ધ્યાન માંહે રહ્યા. ॥૫॥

નાથ અનાથ જોનો એણી પેરે હુવા,
તો તે બેહુ તેજના છે મેળા;
કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા અમે આસન જોયા,
એ નાથ અનાથના ના ચેલા. રે યોગેશ્વરો-
યોગી તે ધ્યાન માંહે રહ્યા. ॥૬॥

જ્ઞાન - ૯

● યોગેશ્વરો યુગમાં જીવણા થોડા. ●

હેત ધરીને વિમુખ ફરીયા,
તેને નિશ્ચે ફોગટ ફેરા મળશે;
પાપના પડદા પિંડ ઉપર ફરીયા,
સતિયા હોશો તો ફેરા ટળશે. રે યોગેશ્વરો-
યોગેશ્વરો યુગમાં જીવણા થોડા. ॥૧॥

આપ વિચારો ને પાપને વારો,
નહિ તો પિંડ પ્રાણના પડશે વેરા;
જીવની જયોતિ જેવા નિર્મલ મોતી,
નિરંજન ઘર થાશે વાસો સવેળા. રે યોગેશ્વરો-
યોગેશ્વરો યુગમાં જીવણા થોડા. ॥૨॥

પાંચે ને મારે અને એક કરી જાણે,
પણ સૂર્ય ઊગે સંગ્રામ થાશે;
સોળ કળા લઈ સૂર્ય જ તપશે,
લેખાં થાશે જીવનાં સ્વામી પાશે. રે યોગેશ્વરો-
યોગેશ્વરો યુગમાં જીવણા થોડા. ॥૩॥

બ્રાહ્મણ યોગીને સેવડા સંન્યાસી,
તે શું જાણે કલા અમારી ?
અનંત પ્રકારે અમે કળાઓ કીધી,
દેવના દેવ અમે યોગ કળા સાધી. રે યોગેશ્વરો-
યોગેશ્વરો યુગમાં જીવણા થોડા. ॥૪॥

નવ માસ માતા એ ઉદર માંહે રાખ્યા,
તોનીએ તમે સૂધ ના જાણી;
એમ બોલ્યા સદ્દ્ગુરુ તમે સુણો યોગી,
તમે તજો સંસારના મીઠાં પાણી. રે યોગેશ્વરો-
યોગેશ્વરો યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૫।।
આરે સંસાર લહેર સમુદ્રની કહીયે,
શ્રદ્ધા હશે તો ઉતરશે પાર;
અથર્વવેદ પ્રમાણી સ્વામીને સેવો,
તો નિશ્ચે ભવનો ફેરો ટાળો. રે યોગેશ્વરો-
યોગેશ્વરો યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૬।।

જ્ઞાન - ૧૦

● યોગની યુક્તિ ન્યારી. ●

ઓમકાર મધ્યે ધ્યાન ધરીને,
સ્વામીએ ધૂંધૂકાર જો રચીયા;
ધ્યાન માંહેથી યોગ જો સરજ્યા
યોગ માંહેથી ઉપજી કાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગની યુક્તિ ન્યારી. ॥૧॥

આદિ યોગેશ્વરે યોગી પાયા,
અને યોગીથી સરજી માયા;
આદે ઉપન્યા તે અંતે સમાયા,
તે ધરશે અમર કાયા. -રે યોગેશ્વરો-
યોગની યુક્તિ ન્યારી. ॥૨॥

ત્રણે મૂરત આદે યોગ માંહેથી સરજી,
ત્યાં શક્તિએ સરજી માયા;
યોગી હતા તે ધ્યાન માંહે રહ્યા,
ત્યાં યોગીએ યોગ કમાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગની યુક્તિ ન્યારી. ॥૩॥

ધ્યાન મધે સર્વે માયા સરજી,
અને માયા માંહે યોગ સમાયા;
કાયા ને માયા બોઉ યુગલ સરજ્યા
ત્યારે યુગલ માંહે યોગ જો ઉપાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગની યુક્તિ ન્યારી. ॥૪॥

પ્રથમ યોગી ધ્યાન માંહે બેઠા,
અને નિરંજન રહ્યા અકેલા;
કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા જે યોગી યોગ કમાયા,
તે નિરંજન ઘરકા એ ચેલા, રે યોગેશ્વરો-
યોગની યુક્તિ ન્યારી. ।।૫।।

જ્ઞાન - ૧૧

● યોગની રીત અનેરી. ●

આદ ના હતા ઉનાદ ના હતા,
ન હતા અક્ષરા અતિત;
શબ્દ અતિત તે યોગ માંહે રહેતા,
પછી કર્યો તે ઓમકારાતિત રે યોગેશ્વરો-
યોગની રીત અનેરી. ॥૧॥

તેજ ના હતા પુંજ ના હતા,
ત્યારે હતા તેજ બંબ સ્વરૂપ;
ત્રણ યુગ સરજ્યા ત્યારે બંબમાં રહ્યા છુપાઈ,
તે માંહે ધ્યાન ધરીયા અરૂપ. રે યોગેશ્વરો-
યોગની રીત અનેરી. ॥૨॥

તેજ ન હતા ત્યારે ક્યાં થકી સરજી ?
તો પંજર વિના કેમ કરી નીપાયું ?
યુક્તિ વિના યોગ કેમ કરી સરજ્યા ?
જ્યોતિ વિના ક્યાંથી સરજાયું ? રે યોગેશ્વરો-
યોગની રીત અનેરી. ॥૩॥

ધામ મધ્યે જોને ધ્યાન ધરીને,
તો નિરંજન મધ્યે નિરાકાર;
બંબ રૂપ માંહે બંધ જો હતા,
પછી કીધો ઓમકાર. રે યોગેશ્વરો-
યોગની રીત અનેરી. ॥૪॥

ઓમ મધ્યે જોને આસન જો ઉપના,
તો અતિત આદ અમે સરજયા;
ઇંડ મધ્યે જોને ધ્યાન ધરીને,
ભેદ વેદ સર્વે સરજયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગની રીત અનેરી. ॥૫॥
શબ્દ સુણી યોગી પાયે જો લાગ્યા,
આપી દશાંશ ને સદ્‌ગુરુ પરમાણ્યા;
ધામ નિજ ધામ તણા ગુણ ગ્રહ્યા,
કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા જેણે નિરંજન પીછાણ્યા. રે યોગેશ્વરો-
યોગની રીત અનેરી. ॥૬॥

જ્ઞાન - ૧૨

● યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ●

બિંબ ન હતા ત્યારે બ્રહ્મા ન હતા,
ત્યારે બિંબ માંહે બિંબ સમાયા;
આદેથી ઉપન્યા તે અંતે સમાયા,
તેમણે બાંધી અમર કાયા. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ॥૧॥

આસન વરતીને યુક્તિની પૂરતી,
સરજયા યોગીને યુક્તિએ ધાયા;
તે યોગી યુગ મધ્યે પ્રત્યક્ષ બેઠા,
જેણે ચૌદ ભુવન રચાયા. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ॥૨॥

કાળ ક્રોધે કાજ જો થાએ,
બિંબ વિસ્તારીને બંધ જો કીધા;
બિંબ વિસ્તારીને બ્રહ્મ નીપાયા,
તેમાં તેજ પ્રકાશ દીધા. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ॥૩॥

બિંબ માંહે તેજ સમાયા,
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોઈ;

ઈશ્વર ના ઓળખે તે યોગને વળગે,
શીંગી ફૂંકેથી શું હોય ? રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ॥૪॥

કરણીયે કાચા ને કૂડી છે વાચા,
તે પડ્યા સૂનકાર જાયે;
બ્રહ્માના ભેદ તે પૂજો ઉપવેદ,
આગે જીવનો અરથ જ થાયે. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ॥૫॥

સૂન કળા મધ્યે ધ્યાન ધરીને,
નીપાયા ધર્મ ને પાપ;
કર્મ ટાળી જેણે ધર્મ પ્રકાશ્યા,
એણે કુળ ઓધાર્યા માઈ ને બાપ. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ॥૬॥

જેણે સત્‌પંથ ના સેવ્યા તે પારાધી જેવા,
તે પડશે સહસ્ર પચાસનો ઠાએ;
માગી ખાવું ને તીર્થે નાહવું,
જેમ માછલી છે પાણીની માંહે. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ॥૭॥

યુક્તિ વિના યોગી જન્મ જો ખોયા,
પણ મરણા જીવણા જીવનની સાથે;
કાયમ મુનિવરો નિરંજન સેવો
સૂધ બુધ તે સ્વામીને હાથે. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ॥૮॥

યુક્તિ જાણોને અમને પીછાણો,
તે કળા ધરીને કલિ માંહે ખેલ્યા;
કહે સદ્‌ગુરુ હંસતેજજી સુણો મારા યોગી.
તમને હાજર અમે મલીયા. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિ વિના મુક્તિ ના હોએ. ॥૯॥

જ્ઞાન - ૧૩

● તો યોગના મર્મ ના જાણે કોઈ. ●

આદે ઉનાદે ઓમકાર ઉપન્યા,
ત્યારે શબ્દ માંહે સર્વ સમાયા;
આદથી ઉપન્યા તે અંતે સમાયા
તો તેજ મધ્યે બાંધી હરિએ કાયા. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના મર્મ ના જાણે કોઈ. ॥૧॥

યોગી તે જે યુક્તિ જ જાણે,
શબ્દ તણું લાવે જ્ઞાન;
ગગના માંહે સાધી મંડલ પ્રકાશે,
તે સુરતા મધે રાખે ધ્યાન. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના મર્મ ના જાણે કોઈ. ॥૨॥

સંધનો જાણે નો શબ્દનો ઓળખે,
અનો યોગની ક્રિયાનો સાધે;
અગ્નિ પ્રકાશીનો વાની પ્રજાલે,
ગગન પાતાલે સુરતા બાંધે, રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના મર્મ ના જાણે કોઈ. ॥૩॥

તાલ તમાસા બેઉ જોડી પ્રકાશે,
સંધ તણી ક્રિયા જાણી;
સદ્ગુરુ મહારાજે ઉપદેશ દીધા,
તો યોગીએ યુક્તિ પ્રમાણી. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના મર્મ ના જાણે કોઈ. ॥૪॥

જ્ઞાન - ૧૪

● યોગ વિના યુક્તિ ના હોયે. ●

આદ ઉનાદે અમે હતા રે એકલા,
ત્યારે શબ્દથી કર્તા મેલા;
ધ્યાન મધ્યે જયારે ધૂંધલ પ્રકાશ્યા,
ઉનાદ પુરુષથી અમે ખેલ્યા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ વિના યુક્તિ ના હોયે. ॥૧॥

ધૂંધૂકાર મધ્યે ધ્યાન ધરીને,
તેજ મધ્યે હેત ઉપાયા;
અગમ નિગમના જે હતા યોગી,
તો ખગોળ ભૂગોળ બેઉ સંધાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ વિના યુક્તિ ના હોયે. ॥૨॥

ત્રણ પ્રકારે ત્રણ મૂરત સરજી,
દસે કળા દેવે વરતી;
દસ કળામાં દસ આસન સરજયાં,
દસમે મુકામે લીધી સુરતી. રે યોગેશ્વરો-
યોગ વિના યુક્તિ ના હોયે. ॥૩॥

નાથ અનાથ થઈને યુગ સરજ્યા,
યોગ પ્રસાદે બોલ સરજ્યા;
પિંડ બ્રહ્માંડ જેણે સુરતામાં લીધા,
તો સર્વ પિંડ માંહેથી સરજ્યા રે યોગેશ્વરો-
યોગ વિના યુક્તિ ના હોયે. ।।૪।।

સદ્‌ગુરુ આદ્ય બ્રહ્માને ઓળખીને ધાઓ,
જેણે પિંડ બ્રહ્માંડ જોને સરજ્યા;
કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા જેણે સત્‌પંથ સરજ્યા,
તે આદ ઉનાદના છે પૂરા રે યોગેશ્વરો-
યોગ વિના યુક્તિના હોયે. ।।૫।।

જ્ઞાન - ૧૫

● યુક્તિના ભેદ વિના મુક્તિ ના હોયે. ●

બિંબ નહોતા ત્યારે ખીર નહોતા,
ખીર બિંબ માંહે સમાયા;
આદેથી ઉપન્યા તે અંતે સમાયા,
તેણે બાંધી અમર કાયા. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિના ભેદ વિના મુક્તિ ના હોયે. ॥૧॥

યુક્તિ નો જાણે નો વેદ પ્રમાણે,
તેના મધ્યેથી યોગ નીપાયા;
આસન વરતીને યુક્તિ જો સરજી,
તે યુક્તિએ તે યોગને ધાયા. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિના ભેદ વિના મુક્તિ ના હોયે. ॥૨॥

બિંબ રૂપ માંહે બિંબ જો હોતા,
ત્યારે ત્યાં હેત શું તેજ બંધાયા;
નિરંજન નારાયણે ધ્યાન ધરીને,
હેત થકી ઈંડ નીપાયા. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિના ભેદ વિના મુક્તિ ના હોયે. ॥૩॥

તેજ વિસ્તારીનો બિંબ નીપાયા,
તો બિંબ માંહે તેજ સમાયા;
આદિ યોગેશ્વરે જયારે ધ્યાન જો ધરીયું,
ત્યારે હેત ધરી ઈંડ નીપાયા. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિના ભેદ વિના મુક્તિ ના હોયે. ।।૪।।

સૂનકાર મધ્યે ધ્યાન ધરીનો,
ધર્મ કર્મ બોઉ નીપાયા;
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા કહે અમે આદે છું યોગી,
અમારા તેજ માંહે સર્વે સમાયા. રે યોગેશ્વરો-
યુક્તિના ભેદ વિના મુક્તિ ના હોયે. ।।૫।।

ૐ

જ્ઞાન - ૧૬

● યોગ તણા આસન દોહેલાં. ●

આદે યોગી તેનું ધ્યાન છે મોટું,
અને ચેલા તણી સર્વે એ માયા;
કામ થકી યોગીની કાયા ઉપની,
તો પિંડ માંહે યોગ સમાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ તણા આસન દોહેલાં. ॥૧॥

શબ્દ થકી જોને સૌ નીપાયું,
તો એ વસ્તુ રહી છે ન્યારી;
શક્તિ એ તેની સેવા જો કીધી,
તેને ત્રણે દેવ રહ્યા ઘેરી. રે યોગેશ્વરો-
યોગ તણા આસન દોહેલાં. ॥૨॥

એણી પેરે નાથ યોગી જો ઉપન્યા,
અનાથ સેવાએ આવ્યા;
નાથ અનાથ બેઉ યુગનો સંગમ,
ત્યાં સૃષ્ટિ સંયોગ બેઉ લાવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ તણા આસન દોહેલાં. ॥૩॥

હેત થકી જોને શબ્દ ઉપન્યા,
તેજ મધ્યે સર્વે સમાયા;
ત્રણ મૂરતે યુક્તિ જો જાણી,
તો એ નાથ યોગીએ પાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ તણા આસન દોહેલાં. ॥૪॥

પ્રથમ હતા તે અંતે જો ઉપન્યા,
તો આદે અંતે એહ યોગ કમાયા;
સદ્‌ગુરુશ્રી હંસતેજજીએ સેવા દેખાડી,
તો નાથ તણી સૂધ પાયા. રે યોગેશ્વરો-
યોગ તણા આસન દોહેલાં. ॥૫॥

જ્ઞાન - ૧૭

● તો યોગના ભેદ અનેરા. ●

સૂન મધ્યે જયારે સેવા હો જાગી,
ત્યારે શબ્દ થકી તેજ ઉપાયા;
તેજ મધ્યે જોને શબ્દ સમાયા,
ત્યારે શબ્દથી તેજ ઉપાયા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગના ભેદ અનેરા. ॥૧॥

જયોતિ થકી જોને યોગી નીપાયા,
યુક્તિ થકી જયોતિ નીપાઈ;
તેજ માંહેથી ત્રણ તત્ત્વ સર્જ્યા,
યોગના માંહેથી સર્વ લીધા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગના ભેદ અનેરા. ॥૨॥

કરણ માંહેથી કલાઓ સર્વે જાગી,
ત્યારે સૂન ચક્ર દેવે સાધ્યા;
તેજ કલા માંહેથી યોગ પ્રકાશ્યા,
ત્રણ તત્ત્વના ભેદ દેવે બાંધ્યા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગના ભેદ અનેરા. ॥૩॥

અનંત યુગોયુગ પહેલાં અમે કમાયા,
અનંત વિષ્ણુ અમે નીપાયા;

અનેક બ્રહ્મા અમે આગળ સરજયા,
શિવને નારાયણ અમે સરજ્યા. રે યોગેશ્વરો
તો યોગના ભેદ અનેરા. ।।૪।।

બ્રહ્મ કુંડ માંહે બ્રહ્મ પરજાલ્યું,
પણ બ્રહ્મના ભેદ અનેરા;
દીપક જયોતિ તે તે માંહે સમાઈ,
તેના કારણ નાખ્યા ફેરા, રે યોગેશ્વરો -
તો યોગના ભેદ અનેરા. ।।૫।।

યોગ માંહેથી યોગી ઉપન્યા,
તો યોગેથી સર્વે નીપાયા;
આદ નિરંજન તે યોગીના ચેલા,
તે યોગી અમ માંહે સમાયા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગના ભેદ અનેરા. ।।૬।।

યોગ તત્ત્વના ભેદ વખાણું,
અનંત યોગી કેરા મેલા;
કહે સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી બ્રહ્મા
અમે ભભૂત માંહે સરજયા,
અમે આદે યોગેશ્વર એકલા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગના ભેદ અનેરા. ।।૭।।

જ્ઞાન - ૧૮

● અનાથે નાથ જો સરજ્યા. ●

પ્રથમ હેતથી તેજ ઉપાયા,
હેતનો તેજ બેહુ યુગલ શું ધ્યાના;
તેજથી હેત ઉપાયા,
તો બેહુ માંહે બેહુ સમાયા. રે યોગેશ્વરો -
અનાથે નાથ જો સરજ્યા. ॥૧॥

આદિ નાથથી નાથ યોગેશ્વર,
તો વેદ થકી સૂધ પાઈ;
ભેદ માંહે વેદ વસો અપરંપાર,
એણી પેરે બેઉ સમાઈ. રે યોગેશ્વરો -
અનાથે નાથ જો સરજ્યા. ॥૨॥

આદિ યોગેશ્વરે ઈંડ નીપાયું,
તો તે માંહે તેજ સમાયા;
છેદન કરીને ઉત્પત સરજી,
તેજ માંહે તેજ સમાયા. રે યોગેશ્વરો -
અનાથે નાથ જો સરજ્યા. ॥૩॥

માયા પ્રકાશીને દેવ જો કહાવ્યા,
ત્રણ ટોળ ત્યારે સરજ્યા;
શબ્દ કારણ વાચા જો કીધી,
તો આદે અંતે બેઉ આવ્યા. રે યોગેશ્વરો -
અનાથે નાથ જો સરજ્યા. ।।૪।।

નિરંજન નામનું આસન કહીએ,
સત્ય સૃષ્ટિના સદ્દ્ગુરુ સ્વામી;
કહે સદ્દ્ગુરુ શ્રી બ્રહ્માએ સેવા દેખાડી,
તો એ નાથ તણી સૂધ પાઈ. રે યોગેશ્વરો -
અનાથે નાથ જો સરજ્યા. ।।૫।।

જ્ઞાન - ૧૯

● આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ. ●

ધામ સ્વરૂપી નિરંજન કહીએ.
ત્રણે મૂરત એક કિરતાર;
ગગન માંહે આસન કહીએ
ત્યાં નિરંતર ધરીયા ધ્યાન. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ॥૧॥

ધ્યાન ધરી ધરી મહેશ્વર યોગી,
જેણે પિંડને બ્રહ્માંડ બેઉ કીધા;
મૂંડ મૂંડાયે મોક્ષ ના પાઈયે,
તેણે નરકના મારગ લીધા. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ॥૨॥

સત્‌પંથ ન સૂઝે તે મરમ નહિ બૂઝે,
તેની આશા તૃષ્ણા ના મૂઈ;
ઈંડ માંહેથી અઢારે વર્ણ સરજ્યા
ઈંડ વિના કોઈ ના હોઈ. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ॥૩॥

તો રે દહાડે અમે આપે જો હતા,
અમે અલખ પુરુષ ઘેર જાણ;
તે રે દાડાની તમને ખબરો ન પાઈ,
તેથી પડશો તે ચોર્યાશીની ખાણ. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ॥૪॥

આવાગમને આવ્યાને અરથ ના પાયા,
પ્રાણ પડતાં નહિ લાગે વાર;
પ્રાણનો અરથ તો એમ નહિ સમજે,
તે સત્‌પંથનાં મૂલ નહિ જાણે. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ।।૫।।
મૂલ જાણે તે પ્રતિમા પ્રમાણે,
એ પથ્થર માંહેથી પ્રભુ પામે;
જેણે એ તમને યોગ દેખાડ્યો,
પણ તે છે અમારા ચેલા. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ।।૬।।
ચરણ પખાળે ને આગળ ચાલે,
પણ તેમનો ધર્મ અમે આપ્યા;
જ્ઞાન ના પીછાણે ને આપ મત ચાલે,
તમે પડશો અંધકારે થાપ્યા, રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ।।૭।।
ધૂંધલ વેશને આલે ઉપદેશ,
પણ આશા તૃષ્ણા ના મૂઈ;
મમતા ના મૂકે ને યુગે ધ્યાન ચૂકે,
બેઈમાની પડશે બંધાઈ. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ।।૮।।
અમે નાથને સિદ્ધ સમજાવ્યા,
સત્‌પંથ સાયર માંહે તરવું;

નિરંજન નિરાકાર તમે પ્રત્યક્ષ પૂજો,
જેથી ટળે જીવની જંજાળ. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ॥૯॥
કર્તવ્ય ખોટા ને થાઓ છો મોટા,
પણ મોટાઈએ મર્મ નહિ પામો;
માગી ખાવું ને વૈકુંઠ જાવું,
એ દો દો બાતાં નહિ પામો. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ॥૧૦॥
કાચી છે કાયા ને ખોટી છે માયા,
તેને મરતાં નહિ લાગે વાર;
શબ્દ છે સાચા ને પિંડ છે કાચા,
કોણ કર્તવ્યથી જીવડા છુટે. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ॥૧૧॥
સત્પંથે ધાવું તે પાપે નિવારણ થાવું,
નિશ દિન જપવું સાંસ ઉસાસે;
શ્રદ્ધાની ભક્તિને જીવોની મુક્તિ,
એથી જનમ મરણના ભય ભાગે રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ॥૧૨॥
ત્રણ મૂરત આદિ યુગ માંહે આવ્યા,
તેને એક કરીને જાણો;
કહે સદ્ગુરુ શ્રી બ્રહ્મા તમે ભૂલ્યા,
જપ તપ યોગે તમે યોગ કમાઓ. રે યોગેશ્વરો -
આવા યોગ યોગેશ્વર કમાઓ ॥૧૩॥

જ્ઞાન - ૨૦

● જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ●

કરમ કરી કરી કંથા હો પહેરી,
આ યુગ માંહે ફોગટ ખાસો ફેરા;
અગમ નિગમની યુક્તિ ના જાણી,
જનમ મરણ બેઉના કીધા હેરા. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૧॥

જે દાડે સૂન ના હતા શબ્દ ના હતા,
ન હોતા પિંડ બ્રહ્માંડ ઉપાયા;
જલ નહતા નો કમલ નહતા,
ત્યારે નહોતા મોહને માયા. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૨॥

ધરતી નહતી નો આસમાન નહતા,
ત્યારે નહોતા મેરુ કૈલાશ;
તો દિવસો અમે આપો આપ હતા,
અમે યુક્તિ મુક્તિ કીધી પ્રકાશ. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૩॥

યુક્તિ મુક્તિ મધ્યે મન ઇચ્છા ધરીને,
અમે ધરમ કરમ બેઉ કીધા;
ધરમ કરમ વચ્ચે કરમે કરીનો,
અમે ચારે ખાણ પેદા કીધા. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૪॥

ચારે ખાણ મધે હેત ધરીનો,
અમે ઉત્પન્ન ઈંડ પેદા કીધા;
ઈંડ માંહે અમે ઈચ્છા કરીનો,
અમે નરને નારાયણ બેઉ સીધ્યા. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૫॥
અમે સત્ય ધરીનો સંસાર કીધો,
અમે આપ્યો અજપા જાપ;
તમને સત્‌પંથ માંહે સરજ્યા;
તમે ના ઓળખ્યા નારાયણ આપ. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૬॥
જ્યાં સુધી નાથના નાથ નથી મલીયા,
ત્યાં લગી લક્ષ ચોરાસી નહિ ભાંગે;
યોગી તે જે કોઈ જીવનો ઓધારે,
કરમ ધરમ કાંએ ના લાગે. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૭॥
છત્રીસ પંથ સર્વ ને જાણે,
અને જેમ અંધા અથડાયા;
કરણ કલ્પ આગળ વહી તો ગયા,
તે માંહે ઈશ્વરે મૂકી છે માયા. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૮॥
એ નિરંજનના જોરે તેજ માંહે,
ત્રાણ મૂરતે ઈચ્છા જો કીધી;

એ નરને પ્રસાદે નિરંજન જાણીયા,
એ ત્રણ મૂરત એક કિરતારે સિધ્યા. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૯॥

એવા ગુરુ મળે તો પાતક જાએ,
અમે ત્રિભોવન તારણ આવ્યા;
તેવા ગુરુ યોગી તમને નથી મળીયા,
માયાના બાંધ્યા માર ખાવા. રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૧૦॥

ત્રણ મૂરત સરજીને સંસાર નીપાયા,
સૂધ-બુધ તણા એ કિરતાર;
કહે સદ્ગુરુ શ્રી બ્રહ્મા આદ પુરુષથી આવ્યા,
અમને સેવે તે શુદ્ધ નિર્ધાર, રે યોગેશ્વરો -
જ્યોત જાણે સોહી નર યોગી. ॥૧૧॥

જ્ઞાન - ૨૧

● યોગીની યુક્તિના વિચાર અનેરા. ●

ધૂંધૂકાર માંહે ધ્યાન ધરીને,
દશે કળાઓ દેવે કીધી;
ઈંડ મધ્યે આસન સરજ્યા,
ત્રાણ ગુણને વાચા દીધી. રે યોગેશ્વરો -
યોગીની યુક્તિના વિચાર અનેરા. ॥૧॥
કરમ ધરમ બોઉ યુગલે બંધાયા,
તે યોગને યુક્તિ બોઉ સરજ્યા;
અમે આદે ઉનાદે નાથ અતિત અકેલા,
અમે યોગના આસને વરત્યા. રે યોગેશ્વરો -
યોગીની યુક્તિના વિચાર અનેરા. ॥૨॥
સંતોષ મધે જોને સત્ય જો સરજ્યું
ત્યારે દત્ત તણો વ્યવહાર;
દયા ઉપાસી ને ધર્મ જો સરજ્યું
ત્યારે કર્મ તણા હુવા વ્યવહાર. રે યોગેશ્વરો -
યોગીની યુક્તિના વિચાર અનેરા. ॥૩॥
બ્રહ્મપણું જોઈને બ્રહ્મ કળા કીધી,
ત્યારે યોગીએ યુક્તિ જાણી;
કહે સદ્‌ગુરુ મહારાજ ચરણે લાગ્યા,
અંતે સદ્‌ગુરુ બોલ્યા વાણી. રે યોગેશ્વરો -
યોગીની યુક્તિના વિચાર અનેરા. ॥૪॥

જ્ઞાન - ૨૨

● તો યોગની યુક્તિ અનેરી - ૨. ●

શબ્દાતિતે જોને સત્ય ઉપાયું,
તો ક્ષર ને અક્ષર નીપાયું;
અક્ષર હુતા તે તો આસને રહ્યા,
તો ક્ષર સંયોગ લઈ આવ્યા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગની યુક્તિ અનેરી. ॥૧॥

ધૂંધળ સાધીનો ધ્યાન જો વર્ત્યું,
તો તેજે માયા પ્રકાશી;
આસનો આહાર લઈ ગયા યોગેશ્વર,
તો અતિત રહ્યા અપવાસી. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગની યુક્તિ અનેરી. ॥૨॥

સત્ય સંતોષ વળી ક્ષમા સાધી,
તો યુક્તિ ક્રિયા માંહે વાધી;
સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજે યોગ સમજાવ્યો,
ત્યારે યોગી ને સુધીયા આવી. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગની યુક્તિ અનેરી. ॥૩॥

જ્ઞાન - ૨૩

● યોગ માર્ગે મુક્તિએ ચાલીએ જોઈ. ●

ઈંડ મધે પ્રથમ ધ્યાન ધરીનો,
તો ધ્યાન મધે સર્વે ઈચ્છયું;
દશ કળા દેવે દેહી માંહે સરજી,
તે કળા માંહે સર્વે સરજ્યું. રે યોગેશ્વરો -
યોગ માર્ગે યુક્તિએ ચાલીએ જોઈ. ॥૧॥

અખંડ આસન દેવે ઈચ્છા માંહે સરજ્યું,
તો રેખા માંહે રૂપ વરત્યું;
મંડલ મધ્યે જયારે મન પ્રકાશ્યું,
પિંડને આહારે સર્વે સરજ્યું. રે યોગેશ્વરો -
યોગ માર્ગે યુક્તિએ ચાલીએ જોઈ. ॥૨॥

શબ્દના ભેદ ત્યારે સમજીનો રહ્યા,
ત્યારે ગુણનો નિર્ગુણ બેઉ સરજયા;
કમલ પ્રકાશી ધ્યાન ધરીનો,
ત્યારે ભેદ અભેદ બેઉ વર્ત્યા. રે યોગેશ્વરો -
યોગ માર્ગે યુક્તિએ ચાલીએ જોઈ. ॥૩॥

યોગ પ્રવર્તો સદ્‌ગુરુ વચનો જાણીયા,
ત્યારે દેવનો પૂજી દશાંશ આપી;
સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી યોગ સમજાવે,
ત્યારે યોગીના મેળા સ્થાપી. રે યોગેશ્વરો -
યોગ માર્ગે યુક્તિએ ચાલીએ જોઈ. ॥૪॥

જ્ઞાન - ૨૪

● યોગના માર્ગ દોહેલા. ●

પ્રથમ ધૂંધૂકાર જો હતા,
ત્યારે તેજ મધે સ્વામી હુવા;
તેજ મધે સ્વામીએ ધ્યાન ધરીને,
પ્રથમ હેત જ સરજયા. રે યોગેશ્વરો -
યોગના માર્ગ દોહેલા. ॥૧॥

પિંડ બ્રહ્માંડના સ્વામીએ કીધા નિવેડા,
ત્યારે પ્રથમ તે પ્રીત જ બાંધી;
ઓંમકારથી હેત જ ધરીયું,
ત્યારે પવન પાણી રહ્યા સાધી. રે યોગેશ્વરો -
યોગના માર્ગ દોહેલા. ॥૨॥

નર હરિ કાયા ને શબ્દ ઉપાયા,
તો સૂન છેદીને ચક્ર લીધા;
આપો તે આપ સ્વામી અળગા રહીને
ત્યાં મન માંહી ચરિત્ર કીધા. રે યોગેશ્વરો -
યોગના માર્ગ દોહેલા. ॥૩॥

રત્ન પ્રકાશીને સ્વામીએ તેજ દેખાડ્યું,
ત્યારે નાભિ થકી તેજ ઝરિયા;
સદ્‌ગુરુ શ્રી બ્રહ્મા કુંભ દેખાડ્યા,
તેમાં આદ બુંદ તેજ ભરીયા. રે યોગેશ્વરો -
યોગના માર્ગ દોહેલા. ॥૪॥

જ્ઞાન - ૨૫

● તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ●

ધૂંધૂકાર માંહે ધ્યાન ધરીને,
તો કરણ માંહે કરણી કમાઈ;
કલ્પ મધ્યે અમે કલ્પનાઓ કીધી,
તો યુક્તિએ સૃષ્ટિ નીપાઈ. રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૧॥

યુક્તિ મધ્યે અમે યોગ જો સરજયા,
તો યોગ મધ્યે સર્વે યોગ નિપજયા;
ભાષા માંહે તે સર્વે યોગેશ્વર,
તો ભાષા માંહે સર્વે વર્ત્યા. રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૨॥

આજ કલિયુગ મધ્યે યોગી કોને રે કહીએ ?
કહોને ભેદ ના વ્યવહાર ?
કઈ રે યુક્તિએ તમે યોગી કહેવાયા ?
કઈ પેરે રહ્યા છો સંસાર ? રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૩॥

તમને કોણે અંતે યોગ દેખાડ્યા ?
અને કોણે ભભૂત જો આપી ?
કોણ રૂપની તમે કળા જો માનો ?
તમને કોણે યોગી કીધા સ્થાપી ? રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૪॥

તમે શું રે કમાઓ ને શું રે આચરો ?
અને કેવા ધરો છો ધ્યાન ?
આ વેળામાં વાટ ક્યાં થકી લીધી ?
તમને કોણે બતાવ્યાં યોગનાં જ્ઞાન ? રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૫॥
તમને કોણે પરબોધીને ઉપદેશ દીધા ?
તમને કોણે દેખાડ્યો આ ધર્મ ?
યુગ યુગાંતરમાં તમને કોણે સમજાવ્યા ?
તમે કીયે જાપે બાળો કરમ ? રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૬॥
અમે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્માના આસન પૂજીએ,
અને કળા રે સેવીએ તમારી;
અથર્વ વેદના અમે વાક્ય ભાખીએ,
અને સત્‌પંથ સેવીએ વિચારી. રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૭॥
સત્‌પંથના યોગીઓને ઉપદેશ દીધો,
અમનો દેખાડ્યો આ ધર્મ;
નિષ્કલંક નામે અમને જાપ જપાવ્યા,
અને તેણે બાળીએ કરમ, રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૮॥
સત્ય સંતોષની અમને યુક્તિ દેખાડી,
કસાણીની ભભૂત અમને આપી;

પાત્ર યોગીનો અમને પરવાર દેખાડ્યો,
અમને ત્યાંથી યોગી કીધા થાપી. રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૯॥
જંબુદ્વીપનાં અમને આસન દેખાડ્યાં,
ત્યાંથી યોગી થયા અમે અનેરા;
સત્‌પંથે સદ્‌ગુરુના વાયક પ્રમાણ્યા,
અને તેથી છુટ્યા બંધન ફેરા. રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૧૦॥
શ્રી સદ્‌ગુરુએ બ્રહ્મા પ્રમાણ્યા,
ત્યારે યોગી તણા સાંસા ભાંગ્યા;
નવ રે નાથ ને સિદ્ધ ચોર્યાસી,
આપી દશાંશ ને પાએ લાગ્યા. રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૧૧॥
કહે સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજ,
તમે અથર્વ વેદના વાયક કમાઓ;
જંબુદ્વીપની તમે યુક્તિ સેવો,
તો સહેજે અમરાપુર જાઓ. રે યોગેશ્વરો -
તો યુક્તિ વિના યોગ દોહેલા. ॥૧૨॥

જ્ઞાન - ૨૬

● ત્રણ તત્ત્વનો ભેદ જાણે કોઈ ●

ઈચ્છા કરીને જ્યારે આસને બેસીઆ,
ત્યારે મર્મ સ્થળે ધ્યાન ધરીયું;
વચનો તે સાચાને પોતાની વાચા,
તો આપો આપે સર્વે સર્જ્યું, રે યોગેશ્વરો -
ત્રણ તત્ત્વનો ભેદ જાણે કોઈ. ॥૧॥

યુક્તિએ આહાર યુક્તિએ વ્યવહાર,
આનંદ શબ્દે જ્યોતિ પ્રકાશી;
તંત્ર મંત્રના સર્વે ભેદ જો કીધા,
તો શબ્દે કરી સર્વે લીધા. રે યોગેશ્વરો -
ત્રણ તત્ત્વનો ભેદ જાણે કોઈ. ॥૨॥

માયા છેદીને સત્ પ્રકાશી,
ત્યારે કળા ધરીને ધ્યાન જ ધરીયું;
તેજ માંહેથી મૂરત સરજી,
તેને મસ્તકે નીર ઝરીયું. રે યોગેશ્વરો -
ત્રણ તત્ત્વનો ભેદ જાણે કોઈ. ॥૩॥

આ તન માંહેથી ત્રણ મૂરત સરજી,
ત્યારે ત્રણ કળા દેવે કીધી;
સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજે સૂધ દેખાડી,
ત્યારે યોગીએ વાણી ગ્રહી લીધી. રે યોગેશ્વરો -
ત્રણ તત્ત્વનો ભેદ જાણે કોઈ. ॥૪॥

જ્ઞાન - ૨૭

● તો યોગ પ્રકાશીને યુક્તિ કીધી. ●

અનંત આરંભ સ્વામીએ ઈંડ માંહેથી કીધો,
અનંત લીલા ત્યાંય વળી કીધી;
ઓમ (ૐ) કાર શબ્દે ઈંડ જો છેદયું,
ત્યારે વ્યવહારે વાચા ત્યાં દીધી. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગ પ્રકાશીને યુક્તિ કીધી. ॥૧॥
ધ્યાન ધરી ધરી આરંભ કીધા,
ત્યારે ભાવ વિવેક સર્વે સરજયા;
રતન અનંતની જયોતિ પ્રકાશી,
ત્યારે હેત કમલ થકી સરજયા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગ પ્રકાશીને યુક્તિ કીધી. ॥૨॥
શબ્દનો સાદ બેઉ યોગે કરી આવ્યા,
તો વિવેક તણા વિચારો;
ત્રણ મૂરત એક જયોત શું ખેલે,
તેને જાણે તે જાણનહારો. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગ પ્રકાશીને યુક્તિ કીધી. ॥૩॥
ગગન પાતાલ દેવે સૂન માંહેથી સરજયા,
તો ભેદ અભેદ ના નીવેડા;
સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજે સૂન દેખાડ્યું,
ત્યારે યોગીના થયા નિવેડા. રે યોગેશ્વરો -
તો યોગ પ્રકાશીને યુક્તિ કીધી. ॥૪॥

જ્ઞાન - ૨૮

● યોગી રે યોગી તે આસન યોગી. ●

યોગી રે યોગી તે આસન યોગી,
બાકી અવર મુદ્રા ધારી; ।।૧।।

કાન કેરી મુદ્રા પવન શું ડોલે,
તો મન કેરી મુદ્રા સાચી; ।।૨।।

મન કેરી મુદ્રા તેનો સોવણની કાયા,
તો અંદર ભભૂત લગાયા; ।।૩।।

જટા મુગટ મોહોર હાર ના છુટે,
કાયા મેરી પવન શું ડોલે; ।।૪।।

કાચી કાયા પવન ઓધારી,
તો નીર ચલે સો પાળી; ।।૫।।

પાળ ફૂટીનો નીર ઢોલાણા,
તો કાયા છે કામણ ગારી; ।।૬।।

આરે સંસારમાં પાસા રે ઢળીયા,
તો ખેલ ખેલે સચિયારા; ।।૭।।

તો ખેલોને જાગો મોરા મુનિવર ભાઈ,
તો આહે પાખંડ કેરા વારા; ॥૮॥

ગગન મંડલ માંહે શબ્દ જો હુવા,
તો નવ ખંડે આશા તમારી; ॥૯॥

નવ અવતારે નવ દાનવ છેદ્યા,
તો દશમે કાલિંગો છેદનહારા; ॥૧૦॥

જ્ઞાન અમીરસ બોલ્યા સદ્‌ગુરુ શ્રી બ્રહ્મા,
તો યુગે યુગે આશા તમારી; ॥૧૧॥

જ્ઞાન - ૨૯

● ચરિત્ર પૂતળીએ સર્વે યુગ છળીયા. ●

સદ્‌ગુરુ પ્રસાદે સ્વામી હાથ પગ આપ્યા,
તે સદ્‌ગુરુ ને કેમ વિસાર્યા;
ભૂલ્યા રે ભૂલ્યા તમે નાથ મચ્છંદર,
તો જપ તપ બોઉ હાર્યા;
અસ્થિમાં જયમ શિયાળ આસક્ત,
મીન લાલચે આપ પ્રસન્ન;
હું તમને પૂછું મારા નાથ મચ્છંદર,
ચરિત્ર પૂતળીએ સર્વે યુગ છળીયા. ।।૧।।
સઘળી ગત્‌ગંગા તે સુખે સેજ પોઢતા,
તે કોણસેં રાજાએ પાર ઉતારીયા ?
સુખની આશાએ સ્વામી બહુ વરસ વહી ગયા,
અવિચળ ધણી થકી ફળ લઈએ;
અસ્થિમાં જયમ શિયાળ આસક્ત,
મીન લાલચે આપ પ્રસન્ન;
હું તમને પૂછું મારા નાથ મચ્છંદર,
ચરિત્ર પૂતળીએ સર્વે યુગ છળીયા. ।।૨।।
સમજ ગુમાવી જેણે આ સત્‌પંથ છોડ્યા,
મરણ જીવણ બહુ હાર્યા;
રાજ એ લોભે નાથજી પાપે બંધાણા,
તો કર્મ ધર્મ બોઉ હાર્યા;

અસ્થિમાં જયમ શિયાળ આસક્ત,
મીન લાલચે આપ પ્રસન્ન;
હું તમને પૂછું મારા નાથ મચ્છંદર,
ચરિત્ર પૂતળીએ સર્વે યુગ છળીયા. ।।૩।।
ભઠ્ઠ પડ્યો એ ટાઢા ટુક્કા,
ભઠ્ઠ પડ્યો એ ભોંયકા સૂણા;
ભઠ્ઠ પડ્યો એ સોટા લંગોટા,
ભઠ્ઠ પડ્યો અવતારકા ખોણા;
અસ્થિમાં જયમ શિયાળ આસક્ત,
મીન લાલચે આપ પ્રસન્ન;
હું તમને પૂછું મારા નાથ મચ્છંદર,
ચરિત્ર પૂતળીએ સર્વે યુગ છળીયા. ।।૪।।
નિરંજન ધણીકા ગોરસ મીઠા,
તમે સદ્‌ગુરુ મૂખે કરણી કમાવો;
આ ધરતી ઉપર કોઈ થર ના રહ્યા,
નાથજી સ્વામીકો કેમ ગુમાવો ?
અસ્થિમાં જયમ શિયાળ આસક્ત,
મીન લાલચે આપ પ્રસન્ન;
હું તમને પૂછું સૂધ નાથ ગોરખ,
આવડી સૂધ તમે કેમ કરી જાણી ? ।।૫।।
સ્વામી અમે ભૂખડી ખોઈને તૃષ્ણા છીપાઈ,
અમે ન નયણે નિદ્રા ના આણી;
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્માજીની સેવાએ જાગ્યા,

તો નાથ મચ્છંદરે ત્યાં થકી સૂધ જાણી;
અસ્થિમાં જયમ શિયાળ આસક્ત,
મીન લાલચે આપ પ્રસન્ન;
હું તમનો પૂછું મારા નાથ મચ્છંદર,
ચરિત્ર પૂતળીએ સર્વે યુગ છળીયા. ॥૬॥
જેણે બંબ થકી આપણી કાયા નીપાઈ,
તો બંબ પર ભોમ કરમ ટાળો;
સત્‌પંથ સેવો ને સદ્‌ગુરુ પૂજો,
જન્મ સફળ કરી દેહી વારો;
અસ્થિમાં જયમ શિયાળ આસક્ત,
મીન લાલચે આપ પ્રસન્ન;
હું તમનો પૂછું મારા નાથ મચ્છંદર,
ચરિત્ર પૂતળીએ સર્વે યુગ છળીયા. ॥૭॥
એ સાંભળી નારી અતિ સુંદર દેખી,
નાથજી ભૂલાવે શું પડીયા ?
મચ્છંદર પ્રસાદે સૂધ ગોરખ બોલ્યા,
તો નિત્ય નવ નાથ કહેવાયા;
અસ્થિમાં જયમ શિયાળ આસક્ત,
મીન લાલચે આપ પ્રસન્ન;
હું તમનો પૂછું મારા નાથ મચ્છંદર,
ચરિત્ર પૂતળીએ સર્વે યુગ છળીયા. ॥૮॥

જ્ઞાન - ૩૦

● તો યોગના મર્મને જાણો. ●

આદે થકી એક સૂન ઉપાયા,
ત્યારે સૂન માંહે શબ્દ સમાયા;
મુદ્રા પહેરી ને મન વશ નાહી,
તો નરકે જાશો નિર્વાણા. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના મર્મને જાણો. ॥૧॥

અનાથના નાથ અમે સદ્‌ગુરુ નાથ,
અમે અલખ નિરંજનના ચેલા;
ભભૂત ચોળી ને પાંઉ -પડાવે,
પણ સિદ્ધિના શબ્દ ના જાણે મેલા. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના મર્મને જાણો. ॥૨॥

શીંગી વગાડે ને કાન જો ફાડે,
પણ બ્રહ્મ અક્ષર ના જાણે;
જટા વધારેને યોગ ના સાધે,
એ મોક્ષના મર્મ ના જાણે. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના મર્મને જાણો. ॥૩॥

જંબુ દ્વીપમાં શ્રી હરિએ તખ્ત રચાવ્યા,
તો સૃષ્ટિના સરજનહારા;
એ રે બ્રહ્મ યોગી તમે આરાધો,
જેણે ત્રણ ભુવન પેદા કીધા. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના મર્મને જાણો. ।।૪।।

અડસઠ તીર્થ પવનનો પાણી,
ત્યાં જીવના નિવેડા નહિ થાએ;
કહે સદ્‌ગુરુ સુણો મારા યોગી,
અમને મળે સંશય દૂર થાએ. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના મર્મને જાણો. ।।૫।।

જ્ઞાન - ૩૧

● તમે યોગની યુક્તિ ના જાણી. ●

નીલ વરણ ધૂંધૂકાર જો હતા;
ત્યારે તેજ સમા તે અમે હતા;
અહદ રૂપે અમે સદ્‌ગુરુ મહારાજ,
એ મધ્યે નિરંજનના સાથી રે યોગેશ્વરો-
તમે યોગની યુક્તિ ના જાણી. ॥૧॥

એ ત્રણ મૂરત આગળ તત્ત્વ જાણો,
ચોથી આદ્ય શક્તિ અવતારી;
જંબુદ્વીપમાં તમે દર્શન દેખો,
જેથી પાવન થાએ નર ને નારી. રે યોગેશ્વરો-
તમે યોગની યુક્તિ ના જાણી. ॥૨॥

આવા બ્રહ્મા-વિષ્ણુએ તમને સત્‌પંથ આપ્યા,
પણ પુણ્ય લેજો જે જીવને ભેળાં;
ભીતર ખોજે તો અમને મળે,
તો આવાગમનના ફેરા ટળે. રે યોગેશ્વરો-
તમે યોગની યુક્તિ ના જાણી. ॥૩॥

ધરતી પાતાળનો સહેજે સ્વર્ગાપુર,
અમે કળા ધરીને આવ્યા;
જ્યાં લગી નાથના નાથ નથી મળીયા,
ત્યાં લગી તમે ફેરા ખાવા આયા. રે યોગેશ્વરો-
તમે યોગની યુક્તિ ના જાણી. ॥૪॥

પ્રેરણાપીઠ નગરીમાં અલખ ધણી રહે છે,
તેને છત્રીસ પંથ સૌ જાણે;
મૂકો રે બાજી તમે મન કરો કાજી,
પણ કોણ કર્તવ્યના છે નિવેડા. રે યોગેશ્વરો-
તમે યોગની યુક્તિ ના જાણી. ॥૫॥

એ ત્રાણ મૂરતનો આદિ યોગ માયા,
તેનો તો એક કરીને જાણો;
કહે સદ્ગુરુ શ્રી હંસતેજજી મહારાજ સુણોને યોગી,
નિરંજન સેવો તો સ્વર્ગ પામ્યા જાણો. રે યોગેશ્વરો-
તમે યોગની યુક્તિ ના જાણી. ॥૬॥

જ્ઞાન - ૩૨

● સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ●

સત્‌પંથ સાચા ને સદ્‌ગુરુની વાચા,
અમે ધરમ કરમથી રહ્યા ન્યારા;
કોણ નાથે તમને ધર્મ દેખાડ્યા ?
તે નાથ જાશે નરક મોઝારા. રે યોગેશ્વરો-
સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ॥૧॥

આસન બાંધે ને યોગને સાધે,
સંસારમાં ચાલો તમે સુધા;
નવ નાથ ને સિદ્ધ ચોર્યાસી,
તે અમારી સેવાએ ઊભા. રે યોગેશ્વરો-
સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ॥૨॥

જ્યોતિને લેખે અને અસત્યને મેલે,
પણ પ્રાણ જાતાં નહિ લાગે વાર;
વિષ્ણુની વાણી તે ગુરુ મુખે જાણી,
ગર્ભે ઘસાતાં નહિ લાગે વાર. રે યોગેશ્વરો-
સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ॥૩॥

સત્કર્મે સાચા ને નર નારી રાચ્યા,
અંગ ઉગારાકો હોના નાહિ;

આદ્ય પુરુષ માનો અંદરમાં આપે,
પણ હીરા રતને હાથ રાખો સાહી. રે યોગેશ્વરો-
સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ||૪||

વિષિયાને વારો ને જ્ઞાન સંભારો,
તો તમને આપે સ્વર્ગાપુરના વાસા;
જંબુ દ્વીપે ગુરુજી તારવા આવ્યા,
તે નાથના નાથ તમે જાણો. રે યોગેશ્વરો-
સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ||૫||

અક્કલે જાણે તે અમને પીછાણે,
અમે કીધા યોગના વિસ્તારા;
ચારે વેદોથી અમે રહીને ન્યારા,
અમને સેવો તો પામો નિસ્તારા. રે યોગેશ્વરો-
સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ||૬||

ચારે વેદની વાત તે તો સંસારીયાને હાથ,
પણ ભેદ પાંચમા વેદના કહ્યા;
પાંચમા વેદના ગુરુ જ્યાં સૂધ નથી મળીયા,
ત્યાં સુધી ફેરા ચોર્યાસીના રહ્યા. રે યોગેશ્વરો-
સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ||૭||

માગી ખાએ તેને મોક્ષ ના થાએ,
પરધન લેઈ પસ્તાશો;
લુણ પાણીનું સ્વામી મારો લેખાં લેશે,
ત્યાં કેમ કરીને ઉત્તર દેશો. રે યોગેશ્વરો-
સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ॥૮॥

આજ કલિયુગને ખોયા જન્મારા,
પણ જ્યોત વિના શું થાયે ?
કહે સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી સુણો યોગેશ્વરો,
કરડું રૂપ લઈને અમે આવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
સૃષ્ટિના ગુરુ વિના મોક્ષ ના હોયે. ॥૯॥

જ્ઞાન - 33

● સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ●

યોગ પ્રમાણીને સેવા શું જાગો,
તમે સંતોષે શુદ્ધ થાશો;
સદ્‌ગુરુની વાચા તે કરણીએ સાચા,
તમે મુનિવર સેવા શું જાગો. રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ॥૧॥

તન મન વારો ને વિષિયાને મારો,
સોહી આપે અમરાપુરના વાસા;
અમે ધર્મ પ્રકાશીને ઘટ પાટ સ્થાપ્યો,
ત્યાં બાંધી જીવોની આશા. રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ॥૨॥

એક અવધૂત અમે જ્યોતિ શું ખેલ્યા,
અમે કીધા યોગ ના નિવેડા;
અમે આસમાન બાંધી ચંદ્ર નિપાયા,
અમે સરજી તે વરણ અઢાર. રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ॥૩॥

અમે પવન પ્રકાશીને પાતાળ બાંધ્યું,
અમે ત્રણ મૂરત એક કિરતાર;

અમે ત્રણ મૂરત એક તત્ત્વ જાણો,
અમે નરને નારાયણે સંગ સાધ્યું. રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ।।૪।।

એ ઘરના પુરુષ તમે ચરણામૃત પીયો,
જે ઈકોતેરસોનો ઓદ્ધારો;
તેવો તમોને સત્‌પંથ જો આપ્યો,
તમને નરકે જાતાં જીવ કાઢ્યા બહારો. રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ।।૫।।

ઈકોતેરસો યોગીના આગળ કરીને,
તમે એવા બ્રહ્મજ્ઞાન સુણો;
કીધા કર્તવ્ય તમારા ટળી રે જાશે,
તો ટળશે મહાદન કેરો માર રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ।।૬।।

મુનિવરને કાજે અમે અમરાપુર સરજ્યા,
જે કોઈ આવશે કરણીયે સાર;
આગે ગોરખ મચ્છંદર કહીએ,
જેણે નથી તજી સંસારની માયા. રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ।।૭।।

તેઓના ઓધાર અમ ઘરથી થયા,
એવું જાણો તો ભેખ ને ઉતારો;
એ સૂધ પુરુષની સેવા જો કરીયે,
તો જીવોને પૂંછક તો નહિ થાશે. રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ।।૮।।

ભભૂત ચોલીને હાથે લીધી ઝોલી,
પણ ભીતરના ભેદ નહિ જાણો;
કહે સદ્‌ગુરુ શ્રી હંસતેજજી સુણો યોગેશ્વરો,
તમે દશમા દર્શનને પરમાણો. રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ।।૯।।

પ્રાણીના અર્થા નવ અવતારે સીધ્યા,
તમે સેવા કરો નર ને નારી;
આ દસમે અવતાર તમારા કારજ સીધસે,
તમે સત્‌પંથ ધાઓને વિચારી. રે યોગેશ્વરો-
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા વિના મોક્ષ ના હોયે. ।।૧૦।।

જ્ઞાન - ૩૪

● તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ●

અહદ રૂપેથી નીલ જો હુવા,
નીલ થી અનીલ નીપાયા;
વાચા પ્રમાણી અમે મંડાણ માંડ્યું,
તો માંડી ઉત્પતની લીલા. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧॥

રચના રચી રચી રમત જો કીધી,
ત્યારે કીધા યોગ નો ભોગ;
ત્રિશૂલ ધરી અમે દૃષ્ટિ જો રાખી,
ત્યારે રચનાનાં પારણાં રચીયા જોગ. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૨॥

પ્રદક્ષિણા કરીને જો પાયે પડીયા,
ત્યારે ચરણ ધોઈને ચરણામૃત લીધાં;
એમ ઓધરશે નરનો નારી,
અમે મૂળસ્થાનેથી સ્તંભ જો દીધા રે. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૩॥

મૂળ ને મંડાણ બેઉ બંધથી ઉપાયા,
ત્યારે સરજયા સત્ય ને દત્ત;
સત્યનો દત્ત બેઉ બ્રહ્માએ સરજયા
અને સરજયા તે તેજના તંત, રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૪॥

ઉદ્દ બુદ્ધ વાણીને સદ્‌ગુરુ મુખે જાણી,
ત્યારે જો જો માણીને શંખના શબ્દ માણી;
શંખ પ્રકાશીને સંસાર જો સરજયા,
તે દિન યોગના ક્યાં હતા અબ્દ ? રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૫॥

એ ઈશ્વર પાર્વતી પ્રથમ અવતાર,
તેના યોગ તમે લીધા;
તે યોગ જોઈને તમે કેમ ભૂલ્યા ?
તેથી પડશો તમે અંધકાર, રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૬॥

અમે સત્ય પ્રકાશીને સત્‌પંથ સરજયા,
અમે કીધા જીવોના ઓદ્ધાર;
સત્‌પંથ માંહે ઊભા રહી આશિષ માગી,
એમ ઈકોતેરસોનો કીધો ઓદ્ધાર. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૭॥

એ નરનો નાર બેઉ યોગ શું ખેલે,
પણ યોગના ભોગે બ્રહ્માની ભક્તિ માલે;
એ બ્રહ્માની ભક્તિને જીવોની મુક્તિ,
તમે ટાળો મોહ મત્સરને કાળે. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૮॥

કાળ તજશો તો તમે આવીને મળશો,
એક અક્ષરથી સબ યુગ કીધા;
તો રે અક્ષર અમને દેખાડો,
એણી માયાએ મુનિજન મિત્તા. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૯॥

એણી માયાએ મહેશ્વર મોહ્યા,
પંચભૂત પંચભૂતાત્માને વશ રાખો;
એ વૈતરણીને વશ રાખો,
એ ઉપદેશ યોગીએ તમને આપ્યો ? રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૦॥

તો સદ્‌ગુરુ તો અમને દેખાડો,
અનેક જીવને સદ્‌ગુરુ દુઃખ ના દીજે;
એ દર્શન તમે કયાં લેશો ?
દસે અવતારે અમને લીજે. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૧॥

દસે અવતારે અમે મનુષ્ય દેહીએ આવ્યા,
તો અમને તે પ્રત્યક્ષ પૂજો;
અમારા મરમ અમે પિયુનો પરમેશ્વર,
અમને અંત કાલના તારણ સમજો, રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૨॥

વૈકુંઠના સુખ તમથી વેઠ્યા નહિ જાએ,
ઊંચ નીચ નહિ ત્યાં કોઈ;
અમરાપુરને દરવાજે ઊભા જો રહીને,
દોડી જાવો જ્યોતિ દેખાડે તે જોઈ. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૩॥

પ્રેરણાપીઠ નગરીને કુંવારિકા ક્ષેત્ર,
ત્યાં જીવોના જૂજવા નિવેડા ખાસ;
પહેલા કર્તાયુગમાં અમે કરણી કીધી,
ત્યારે ઉત્તર દિશામાં પૂર્યા વાસ. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૪॥

બીજા ત્રેતા યુગમાં અમે પૂર્વ દિશા પૂજાવી,
પણ તે દર્શને અમને જાણો;
એ નાથના નાથને ખોજતાં ચાલો,
પ્રત્યક્ષ જંબુદ્વીપના દેવ પ્રમાણો. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૫॥

ત્રીજા દ્વાપર યુગમાં દક્ષિણ દિશા પૂજાવી,
અમે પ્રાણીના અર્થને કાજે,
સતિયા જીવોને સ્વર્ગાપુરના વાસા,
પણ અમર પૂજા જે કોઈ પૂજે આજે. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૬॥

આજ કલિયુગે પશ્ચિમ દિશા પૂજાવી,
ત્યાં અવિનાશીએ પૂર્યા વાસો;
દર્શન દેખો તો સત્‌પંથ લેખો,
તો સૂધ-બૂધના દાતાર થાશો. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૭॥

એ ચારે યુગમાં અમે પ્રત્યક્ષ બેઠા,
જેનો આદે સદ્‌ગુરુ ભેટ્યા નામ;
નિર્મલ થઈને નિરંજન આરાધો,
સેવા કારણે અમે કલિમાં કીધાં કામ. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૮॥

એમ કહે સદ્‌ગુરુ તમે નિરંજન પૂજો,
જેથી જીવોના થાએ નિવેડા;
ઉજ્જવલ મનો જો કર્મ કીધા,
હેતે પ્રિતે અમને આરાધો સવેળા. રે યોગેશ્વરો-
તો યોગના તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૯॥

જ્ઞાન - ૩૫

● પણ યુક્તિ જાણે તે યોગી. ●

પ્રથમ યોગ કેરા મૂળ વખાણું,
તે પાંચે તત્ત્વના છે પિંડ જાણો;
પિંડ નિર્મલ કરી રાખો સંભાળી,
નહિ તો સત્‌પંથની સૂધ ક્યાંથી પામો. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુક્તિ જાણે તે યોગી. ॥૧॥

અગમ યોગી ઓમ (ૐ) કાર જો હતા,
ત્યારે નહોતી મોહને માયા કોઈ;
પાંચ તત્ત્વકા પિંડ નિપાયા,
અલખ વિના નહિ દૂજા કોઈ. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુક્તિ જાણે તે યોગી. ॥૨॥

આ સત્ય વાણી તે સદ્‌ગુરુ મુખે જાણી,
સુધ ને પ્રમાણો સ્વામી આવ્યા પ્રાણી;
એમ ભણે સદ્‌ગુરુ તમે સુણો યોગેશ્વરો,
સત્યને સંતોષ બેઉ સાથે આવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુક્તિ જાણે તે યોગી. ॥૩॥

જ્ઞાન - ૩૬

● આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ●

આજ પ્રેરણાપીઠ નગરી માંહે સદ્‌ગુરુ કહીએ,
તેની સેવા તમે સહી કરી જાણો;
તે સદ્‌ગુરુએ તમને આજ યોગ સમજાવ્યા,
તમે સૂધ પુરુષની સેવા માણો. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૧॥

એ પ્રત્યક્ષ પૂજો અમથી નથી દૂજો,
તમે નર તનનો નાદે ખેલો;
તે પરિબ્રહ્મ નિરંજનના યોગને જાણો,
તમે યોગ ખોશો તો દોજક જાશો. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૨॥

પ્રત્યક્ષ જાણોને સદ્‌ગુરુને વખાણો,
અમે આદિ અંતોથી આવ્યા રાચી;
યુગ પ્રમાણે તમને પરિબ્રહ્મ મળીયા,
તમે મૂકો તે મન કેરી બાજી. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૩॥

આદે સૌ યોગીને દુનિયાના ભોગી,
પણ ભવના બંધન કેઈ પેરે જાએ ?
ધ્યાન ધરીને આ ધૂંધળ પાણી,
ભીતર ધોયે તો પાપ જ જાએ. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૪॥

તે સદ્‌ગુરુ આજ પ્રત્યક્ષ બેઠા,
જેણે યુગોમાં જ્યોતિ પ્રકાશી;
આવાગમનના તે કરશે નિવેડા,
તે મનના મેલ બાહેરના ધોવાશે. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૫॥

અસંખ્ય યુગ આગળ વહી ગયા,
હજુ લગી નાથ ના મળીયા;
એ કઈ પેરે યોગી યોગ કમાશો ?
આ જન્માંતર એળે વળીયા. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૬॥

અમને ના દીસે સદ્‌ગુરુ ન સૂઝે,
આ સંસાર કાલે પ્રલયે જાશે;
પાખંડ પ્રાણી 'એ' બ્રહ્મા-વિષ્ણુ ન જાણે,
પણ જીવ પિંડ ઝરી ઝરી જાશે. રે યોગેશ્વરો
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૭॥

એ ચારે ખાણીને નિરંજનની વાણી,
કાલ સંદેહ શબ્દે સૌને પડશે;
બીજ ન બોવે અમરાપુર ક્યાંથી જાવે ?
આ કાયા તે કઈ પેરે પાકે. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૮॥

કુંજર દાન કર્તા યુગ માંહે દેતા,
ત્યારે દશે અવતારે અમે આવ્યા;
ભક્તિ ના જાણે ને યોગને વખાણે,
જનમ મરણ જીવની સાથે રહ્યા. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૯॥

મમતા ના મૂકો ને અહંકાર ના ચૂકો,
ચહુ દિશથી લાગી તમને ચોટ;
કોણ પ્રકારે તમે કરણી કીધી ?
સ્વામી રાજા સરજનહારા મોટા. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૧૦॥

પાંચ તત્ત્વ કેરા પિંડ નીપાયા;
તો કુદરતથી અમે કીધા ખેલે;
પંચ નદી મૂળ સ્થાને તખ્ત રચાવ્યું,
તખ્તે ત્રિભોવન બેઠા ખેલે. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૧૧॥

હિમપુરી નગરીનો ધણી હિસાબ લેશે,
ત્યારે એ યોગના માર્ગ જોવાશે;
એ ભરતખંડ જંબુદ્વીપે આવ્યા;
તે કુંવારિકા ધરતીના ધણી કહાવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૧૨॥

પુનિત શહેરમાં વૈકુંઠ રચાશે,
તો દલ ભર જીવો ના દાતાર;
આ છત્રીસ પંથ આ દુનિયામાં ચાલ્યા,
ચલણે સાચા ચાલે સાચા આ વાર. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૧૩॥

આ સંસારના ગુરુ સર્વે પ્રલયે જાશે,
પ્રલયે જાશે જોગીને ભોગી;
એમ કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા તમે સુણો યોગેશ્વર,
અમે મરણ જીવનના સંગાથી. રે યોગેશ્વરો-
આ જન્મે તમે જ્યોત પ્રકાશો. ॥૧૪॥

જ્ઞાન - ૩૭

● નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો-૧ ●

આ કુદરતે જે કોઈ જીવને ઓધારે,
જે પિંડ બ્રહ્માંડની જાણે વાતો;
એ બોલતા પુરુષને તમે સેવો રે ભાઈ,
એ કર્તવ્યે પૂછાશે તમારી વાતો. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૧॥

એક ધ્યાને આપણા નાથને આરાધો,
એ પિંડ બ્રહ્માંડની સંભળાવે વાતો;
ભભૂત ચોળે તે વૈકુંઠે ન જાવે,
એણી પેરે યોગના નિવેડા નહીં થાતો. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૨॥

જટા વધારે યોગી ના જાણો,
પાણી નાહે વૈકુંઠે નહિ જાશો;
સદા પાણીમાં માછલી રહે છે,
યોગના ભેદ વિના ભટકી મરશો. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૩॥

ભેદ ના જાણે તે ભવો ભવ ભૂલ્યા,
દશાંશ સદ્‌ગુરુ દીધે વૈરાગ લેશો;
વરણા વરણી ત્યાં ક્યાંએ નથી,
આજ કલિ વારે ભૂલી ના જાશો. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૪॥

આજ કલિયુગે ભૂલી ના જાશો,
દુનિયા કરણીનું ઠામ આજે ભારી;
આ અવતાર ના જાણે તેને સત્‌પંથ ના સૂઝે,
તે પછી શું કરશો તમે નરને નારી. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૫॥
પિંડનો ધંધો તે તો માયાનો ફંદો,
મરશે મન એક દૃઢ વિશ્વાસે;
આસન યોગની યુક્તિ ના જાણી,
ના જાણ્યા સર્જનહાર શ્વાસે. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૬॥
ધર્મે ધાયા તે મહા પદ પાયા,
તો પરનિંદાથી રહેજો દૂર;
સૂધ નહિ શબ્દ જો નહિ,
તો નહિ સ્વર્ગને પાતાલ પૂર. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૭॥
પ્રતીતે પૂરા તો બ્રહ્મા-વિષ્ણુ મુખે શૂરા,
એ જ સ્વામીને સહી કરી સેવ્યા;
અમે આદેથી આવ્યા ને અંતે સમાયા,
અમે સકલ વ્યાપક હોઈને રહ્યા. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૮॥
તમે નાથ સેવો આ વેદને ગુંજો,
તમે સત્‌પંથ શોધીને સુધા ધાઓ;

આજ દિન લગી તમે યોગી દર્શન લેખ્યા,
અમને નયણે દીઠે સૂધ પાઓ. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૯॥
એમ પૂછે યોગેશ્વર તમે સુણો મારા સ્વામી,
તમે ક્યાં થકી ધર્યા અવતારો ?
તમે કયે દાડે યોગની યુક્તિ સરજી,
અને અમને કહો એના ભેદો. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૧૦॥
એ ઇચ્છા ભોજન અમને લાધો,
અમારા મનની મટે જંજાળો;
જનમ મરણ આ ક્યાં થકી દીધા ?
ક્યાંથી કીધી માયાની જંજાળો ? રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૧૧॥
પિંડ જો નહોતા ને બ્રહ્માંડ જો નહોતા,
ત્યારે નહોતા મેરુ કૈલાસ;
કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા અમે સ્થળ પૂજાયા,
સિદ્ધ પુરુષની સેવા એ પૂર્યા વાસ. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૧૨॥

જ્ઞાન - ૩૮

● નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો-૨ ●

પ્રથમ નીલ વર્ણ ધૂંધૂકાર જો હુતા,
ત્યારે તેજ ધરીને કાયમ આવ્યા;
બ્રહ્માની સેવાએ અમે મંડાણ સરજ્યાં,
જે માનવી મનુષ્યા દેહે આવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ||૧||

જે દહાડે માનવી મનુષ્યા દેહે સરજયા,
ત્યારે અમે હતા તો જ સ્વરૂપી;
પહેલાં સત્ય સરજીને અમે ધર્મ જ સ્થાપ્યું,
રચી પૃથ્વી માયા અરૂપી. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ||૨||

અમે પુરુષ સરજીનો સૃષ્ટિ રચી,
અમે માંડ્યું જનમ મરણ;
અમે વેદ સરજીનો વરણ નિપાઈ,
અમે યોગના શબ્દે બાંધી વરણ. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ||૩||

અમે પુરુષ ઉત્તમથી આસન સરજયા,
અમે કીધા ધર્મ નો પાપ;
અગોચરપણે અમે પ્રતિત બાંધી,
અમે પરાક્રમથી પૂરા આપ. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ||૪||

અહદ રૂપે અમે ઈંડ નાભિએ રાખ્યું,
એ રચનાએ રચી કર્તવ્યે પૂરી;
જ્યાં લગી યોગી તમે પાપ ના છુટો,
ત્યાં લગી ફેરા ખાશો તમે પૂરા. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૫॥

એન-કેન યોગી સ્વરૂપ જો માગે,
તમે ત્રણ લોક જેવા થાશો વીર;
અલખ પુરુષ સ્વરૂપ અમારાં,
અમે નાથ જાલંધરના ધીર. રે યોગેશ્વરો-
નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૬॥

સત્ય ના છોડે ને કમાઈને જોડે,
પણ વક્રમથી વેગળા એ સાર;
અધર્મથી પાએ પાછેરો દેજો,
પિંડને પડતાં નહિ લાગે વાર. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૭॥

એ નાથને પૂજોને અમને ભજો,
પણ અમે તે સૃષ્ટિના સરજન હાર;
આજ લગી યોગી તમે જન્મ ગુમાવ્યો,
એ જીવનથી મરણ ભલેરા સાર. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૮॥

આગે કરણ આઠ લાખ જો હુતા,
તે દી'થી ધ્યાન ધરી ધરી અમે રહ્યા;
અમે આદેથી આવ્યા ને અંતે સમાયા,
પણ અમારા ભેદ કોએ ના જાણ્યા. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ।।૯।।

માયા ના મૂઈ ને મમતા ના મૂઈ,
વળી ના મૂઈ મન કી બાજી;
એણી માયાએ મોટા મુનિ જન ખાધા,
એણીએ ખાધી પૃથ્વી સારી. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ।।૧૦।।

અમે પાવન રૂપે ચૌદ ભુવનના ભૂપ,
અમે વેળા પ્રમાણે ફિરાવ્યા રૂપ;
કુંજર દાનનો ગંગાનું સ્નાન,
યોગ વિના ધર્મની ના પડે સૂઝ. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ।।૧૧।।

આદ પુરુષથી અમે અગોચર આવ્યા,
અમે સરજયા ધરતી આસમાનો;
વીસ વસા ધર્મ અમે ધરતીમાં મૂક્યું,
અમે પડદા પાપના કાપ્યા જાણો. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ।।૧૨।।

ધર્મ પાપ બેઉ સંયોગે સરજ્યા,
તેમાં અદકું ઓછું નહિ લગાર;
અમે તે સ્વામીને અમે તે પરમેશ્વર;
અમે તે શ્રી સદ્ગુરુ સાર. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન લાધ્યા તે યોગને જાણો. ॥૧૩॥

ઘેર ઘેર જ્ઞાન ને ધ્યાન ના હોએ,
ભૂલ્યા તે જમનો હાથે પડશો;
એમ બોલ્યા સદ્ગુરુ બ્રહ્મા તમે સુણો યોગેશ્વર.
પ્રાણનો અર્થ કેમ કરી શકશો ? રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન લાધ્યા તો યોગને કાઢો. ॥૧૪॥

જ્ઞાન - ૩૯

● પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ●

શ્વાસા લેખે સ્વામી શબ્દ જો જપીયા,
એ જપીયા તે બ્રહ્મ જ્ઞાનની વાણ;
મહાદન અમલ તે દુનિયામાં ન કરશે,
એવા યોગી જાશે રસાતળ જાણ. રે યોગેશ્વરો-
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ॥૧॥

એકાંત થઈને મનમાં આરાધો,
તેને કાલ ના લોપે કોઈ;
કાયા છે કૂપો ને મન છે કસ્તૂરી,
મોહ મન મારો તો મમતા મૂઈ. રે યોગેશ્વરો-
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ॥૨॥

ધ્યાન ધરીને આગે મહેશ્વર બેઠા,
અને નિરંજનના ભેદ ના પાયા;
ચંદ્ર સૂર્ય સ્વામીના તેજ થકી નીપાયા,
તે લઈ આસમાને ધરાયા. રે યોગેશ્વરો-
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ॥૩॥

અષ્ટ કુળ પર્વત અમે રે રચીયા,
ત્યારે રચી છે અમે ચારે ખાણ;
એક ઈંડ માંહે સબ યુગ સૃજયા,
ત્યારે કીધી તે ઉત્પત લીલા જાણ. રે યોગેશ્વરો-
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ॥૪॥

અમે નાભિ કમલ થકી કરુણાઓ કીધી,
અમે રાખ્યું તે બંબ વિસ્તાર;
ઈંડ માંહેથી એક તુષાર પેદા કીધી,
એ તેનો આસમાન સરજ્યો સાર રે યોગેશ્વરો-
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ।।૫।।

એ ત્રણ ગુણ માંહેથી હરિએ રમત કીધી,
હવે રત પોતીને રવિ ઊગ્યા;
જ્યાં લગી યોગી આપણા મનને મોહ્યા,
ત્યાં લગી સર્વે ઘસાઈ ગયા. રે યોગેશ્વરો-
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ।।૬।।

અંત કાળે સૌ અળગું થાશે યોગી,
એક છે આ યોગ નો ભંડાર;
લિંગ પૂજતાં તમને લાજ ના આવે,
એ વિધિએ શિવ તે કેમ પૂજાએ સાર. રે યોગેશ્વરો-
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ।।૭।।

જે નિરંજન પૂજે તે અમને પૂજે,
તો નર્કે ન જાશે નર નો નાર;
આસમાન અગ્નિ જાણ પીછાણો,
આ પ્રાણ પવન ક્યાંથી કીધા સાર ? રે યોગેશ્વરો -
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ।।૮।।

આ દેહીનાં ડંડે ફરશે નવ ખંડે,
પણ નાથ ના નાથ ક્યાં થકી મળશે ?
એવી સેવા એ આવીને ચહુદિશ ભૂલ્યા,
એ બ્રહ્મના ભેદ કોને ના મળશે. રે યોગેશ્વરો -
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ।।૯।।

નિરંજન માંહેથી એક પાતાલે તેજ લીધું,
તેની બાંધી વિષ્ણુની કાયા;
કાયા બાંધીને અમે રમત કીધી,
અમે કીધા તે ધમ્ ને ધમ્કારા. રે યોગેશ્વરો -
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ।।૧૦।।

યોગી તે જે જીવતાં મરે,
આપ તરે ને અવર ને તારે સાર;
જંબુદ્વીપના તમને યોગી દેખાડ્યા,
સંસારે બ્રહ્મા-વિષ્ણુ બેહુ આવ્યા સાર. રે યોગેશ્વરો -
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ।।૧૧।।

અંગની ઝોલીને ભભૂત ચોલી,
ચાલ ચાલે છે ઊંધા ઉદાસે;
માયા નાદના બોલે આવા યોગ ના મળે,
પણ જન્મ એણી પેરે વહી જાશે. રે યોગેશ્વરો -
પણ અલખ વિના અર્થ ના સરે. ।।૧૨।।

નદીને તીરે રુખ, એવી યોગીની ભૂખ,
કો દીન મુળગા ઉખડી જાશે;
એક ઠામ યોગી આસન રાખે,
એ થકી પ્રાણના અર્થ ના થાશે. રે યોગેશ્વરો -
પણ અલક્ષ વિના અર્થ ના સરે. ॥૧૩॥

કઠણ ક્રિયાને દિલ રાખો દરિયા,
જેથી યોગની યુક્તિ થાએ;
એમ કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા તમે સુણો યોગેશ્વર.
ધર્મે ચાલો તો વૈકુંઠ જાઓ. રે યોગેશ્વરો -
પણ અલક્ષ વિના અર્થ ના સરે. ॥૧૪॥

જ્ઞાન - ૪૦

● આદ્ય ભેદકા કહો વિચાર. ●

કવન જ્યોત ગગનમાં ધર્યા ?
કવન જ્યોત પિંડે વિસ્તારી ?
કવન જ્યોત ગુરુ માંહે રહેવે ?
જ્ઞાન જ્યોત જોત ખોજ કરે સારી;
કહે રે યોગી સુણો રે ગુરુજી,
મુજે આદ્ય ભેદકા કહો વિચાર. ॥૧॥

યોગી ચંદ્ર જ્યોત ગગન માંહે ધર્યા,
પવન જ્યોતે પિંડે વિસ્તાર્યા;
જ્ઞાન જ્યોત ગુરુ માંહે રહેવે,
ગુરુ મુખ જ્ઞાન ખોજ કહે વિસ્તારે;
સુણો રે યોગી સુણો રે અવધૂત,
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૨॥

સ્વામી કોણ તમારા ગુરુ જાણીયે ?
અને કોણ તમારાં જ્ઞાન ?
કોણ તમારાં સ્થાનક જાણીયે ?
અને કોણ તમારાં ધ્યાન ?
કહે રે યોગી સુણો રે ગુરુજી.
મુજે આદ્ય ભેદકા કહો વિચાર. ॥૩॥

અવધૂત સત્ય અમારા ગુરુ જાણીએ,
બ્રહ્મ અમારા હૈ જ્ઞાન;
ત્રિલોક અમારા સ્થાનક જાણીએ,
વિષ્ણુ અમારા ધ્યાન;
સુણો રે યોગી, સુણો રે અવધૂત,
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૪॥
સ્વામી કોણ સરોવર બેઠા તન ?
કોણ સરોવર બેઠા હંસા ?
કોણ સરોવરે ઝૂલે મન ?
કોણ સરોવરે લહેરાએ વાસા ?
કહે રે યોગી સુણો રે ગુરુજી,
મુજે આદ્ય ભેદકા કહો વિચાર. ॥૫॥
અવધૂત સત્ય સરોવર બેઠા -તન,
મન સરોવર બેઠા હંસા;
જ્ઞાન સરોવર ઝૂલે હંસા,
સ્વામી સરોવર લહેરાએ વાસા;
સુણો રે યોગી સુણો રે અવધૂત,
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૬॥
યોગી તો જે યોગ જણાવે,
તેને હરિયા કીયા સંસાર;
પાણીની બુંદથી બ્રહ્માંડ નિપાયા,
એ સ્વામી સૃષ્ટિના સરજનહાર;

સુણો રે યોગી, સુણો રે અવધૂત,
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૭॥
એ નાથ બોલ્યા, સુણો રે અવધૂત,
તમે અમારી જ્ઞાનની કૂચી જાણો,
નવખંડમાં અમે પ્રગટ ખેલીએ,
આદ ભેદકા મૂળ જાણો;
સુણો રે યોગી, સુણો રે અવધૂત
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૮॥
બાલા રે ભોલા તમે સુણો મારા અવધૂત,
સત્ય શું રચી પૃથ્વી માયા;
યુગ છત્રીસમાં નિરંજન જાણીએ,
તે અમે સદ્‌ગુરુ રૂપે કલિયુગ માંહે આવ્યા;
સુણો રે યોગી, સુણો રે અવધૂત,
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૯॥
અમે ઈસ યુગ માંહે આવ્યા,
તેથી થાએ અમર જીવડા સાર;
વાચા કારણ અંતે યુગે આયા,
તે નામ ધરાયા સંસાર;
સુણો રે યોગી, સુણો રે અવધૂત,
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૧૦॥
ધ્યાન ધરી બ્રહ્મ અક્ષરે બાંધ્યા,
તો કરણી કમાવો ખરી;

'સોહં' જપી સન્મુખ ખેલીએ,
તો ઉપદેશ ના લીજે ફરી;
સુણો રે યોગી, સુણો રે અવધૂત.
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૧૧॥
આરંભે 'સોહં' સહેજ સમાએ,
જીવનો મરણા સોહેલા કહીએ;
જે જન્મે મન નિશ્ચળ તેનો રહીએ,
સદ્ગુરુ વચનો મન પ્રગટ લઈએ;
સુણો રે યોગી, સુણો રે અવધૂત,
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૧૨॥
ધરતી ના હતી આસમાન ન હતા,
ન હતા પર્વત નો ભારા;
નવસો નવાણું નદીયું ન હતી,
તબસે અમે નેહ બતાયા સારા;
સુણો રે યોગી, સુણો રે અવધૂત
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૧૩॥
કહે શ્રી સદ્ગુરુ અમે પંથ પ્રગટાવ્યા,
સત્‌પંથ લેઈ જંબુદ્વીપમાં આયા;
સત્‌પંથ સદાએ છે રે ઉત્તમ,
પણ સૃષ્ટિના સદ્ગુરુ અમનો જાણ્યા;
સુણો રે યોગી, સુણો રે અવધૂત,
તુજે આદ્ય ભેદકા કહું વિચાર. ॥૧૪॥

જ્ઞાન - ૪૧

● પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ●

પ્રેરણાપીઠ માંહે અમે આસન સરજ્યા,
અમે શુદ્ધ નિરંજનના સાથી;
રેવાથી ઓત્રે ને સાબર ત્રષ્ટે,
ત્યાં સદ્ગુરુ બ્રહ્માએ કળા કીધી. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ॥૧॥

વૈકુંઠમાં હતા તે તમને સંભળાવ્યા,
આ યોગે મુક્તિ નહિ થાએ;
જન્મારાની જાતને જીવતરની વાત,
એમ પિંડને બ્રહ્માંડ પડીયા જાએ. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ॥૨॥

ધર્મની નીતિ ને જોવો વેદની ટેક,
પણ ઘડ્યા એટલા નહિ ઘાટો;
કોઈક ફાટ્યા ને કોઈક ફૂટ્યા,
કોઈક મૂલ માગે વાતો. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ॥૩॥

એ શાસ્ત્ર તમને યોગી સદ્ગુરુએ કહ્યા,
પણ સૃષ્ટિના ગુરુ અમને જાણો;
સંતોષ વિધિએ સુપાત્ર લહીએ,
કુપાત્રની પૂજા કેમ ચિત્તે આણો ? રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ॥૪॥

મોટા થાયેને શિવ ગુણ ગાએ,
પણ સાંસા તે તમને પડશે;
યોગને કાજે તમે જીવન કાં હારો !
તો રત્ન પદાર્થ ક્યાંથી સાંપડશે ? રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૫।।

યોગને ન જાણેને સૂનને વખાણે,
તે સહસ્ત્ર ખાટકી જેવા અનેક,
જીવ હણે ને શિવ મંતર ભણે,
પ્રેમનો અક્ષર ના જાણે એક. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૬।।

હેત ધરીને શ્રીનર મુખે ફરીએ,
નહિ તો ફોગટ ફેરા ખાસો;
એ પાપના પડલ તારા પિંડ પર ફરીયા,
વચને હોશો તો ફેરા ટળશે. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૭।।

આપ વિચારે ને પાંચને મારે,
નહિ તો પિંડ પ્રાણને વેહેરા પડશે;
જીવનની જ્યોતિ જેવા નિર્મલ મોતી,
ત્યારે નિરંજન ઘેર વાસો થાશે. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૮।।

પાંચને મારે તે એક કરી જાણે,
પણ સૂર્ય ઊગે સંગ્રામ થાશે;
આગળ સો સો કારણ લેઈ સૂર્ય તપશે,
ત્યારે જીવોનાં લેખાં સ્વામી લેશે. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૯।।

બ્રાહ્મણ જોષી ને સેવડા સંન્યાસી,
તે શું જાણે કળા અમારી;
અમે મચ્છા રૂપે રમત કીધી,
વેદ લેઈ ઘેર આવ્યા વારી. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૧૦।।

નવ માસ તમને ઉદર માંહે રાખ્યા,
તોની તમે જરાએ સૂધ ના જાણી;
એમ બોલ્યા સદ્ગુરુ તમે સુણો યોગેશ્વર,
તમે તજ્યો આ સંસાર શું જાણી. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૧૧।।

એવા દુઃખ દોહેલા દુનિયામાં હોશે,
પણ જેણે સંસાર લહેર સમુદ્રની જાણી;
સંસાર માંડે શુદ્ધ તમે થાશો,
જે કોઈ શુદ્ધ હોશે તે ઉતરશે પાર. રે યોગેશ્વરો-
પણ યુગમાં જીવણા થોડા. ।।૧૨।।

જ્ઞાન - ૪૨

● જેમને સરજ્યા તેમને સેવો - ૧. ●

છત્રીશ યુગને ચોર્યાસી ચોકડી,
અમે એક ધ્યાન શું રહ્યા;
ધ્યાન ધરી ધરી સત્ય જો સરજયા,
તો સત્યમાં દત્ત સમાયા. રે યોગેશ્વરો-
જેમને સરજયા તેમને સેવો. ॥૧॥

તેવોને સેવો તો સ્વર્ગાપુર જાશો,
જાશો તે તમે કરણી ને સારું;
ધર્મને પાપ બેઉ જીવની સાથે,
ધર્મ વધે તો પાપની ઘાટી વારું. રે યોગેશ્વરો-
જેમને સરજયા તેમને સેવો. ॥૨॥

અમે અલખ પુરુષને કુળે આવ્યા,
અમનો અનંતનાં ભરણ ભરાવવાં;
તો ભરણ મારા સ્વામીનો શોભે,
એ છેલ્લી સંઘના સરદાર કહાવ્યા, રે યોગેશ્વરો-
જેમને સરજયા તેમને સેવો. ॥૩॥

અમે બ્રહ્મા વિષ્ણુ બેઉ નિરંજનના ચેલા,
અમે હેમપુરીમાં તખ્ત રચીયા;
એ ચારે વેદની વાત સંસાર જાણે,
પણ જાણી જોઈને અંધા થયા. રે યોગેશ્વરો-
જેમને સરજયા તેમને સેવો. ॥૪॥

અમે અમર ભેદે પ્રત્યક્ષ બેઠા,
અમે બેઠા પાવન રૂપ ધારી;
પાવન રૂપે અમે અવતાર લીધો,
એવી કળા કલિમાં ધારી. રે યોગેશ્વરો-
જેમને સરજ્યા તેમને સેવો. ।।૫।।
અમે દીન જગાવીને સંશય તોડ્યો,
અને જાતિ ભાતિના કંકાસ ટાળ્યા;
અમે બ્રહ્માને અમે માહેશ્વર,
અમે નિરંજનની કળાએ મહાલ્યા. રે યોગેશ્વરો-
જેમને સરજ્યા તેમને સેવો. ।।૬।।
અમે ભાવના સરજીને ભક્તિ કીધી,
અમે મરણ જીવણ બેહુ સરજ્યા;
વિષ્ણુ રૂપે અમે વૈરાગી કહેવાયા,
માળા પહેરી માગી ખાયે તૃષ્ણા. રે યોગેશ્વરો-
જેમને સરજ્યા તેમને સેવો. ।।૭।।
કહે સદ્‌ગુરુ અમે સ્થળ પૂજાવ્યા,
સંઘ પોતીનો સમર્થ આવ્યા;
ઠામ ઠેકાણાં તે સદ્‌ગુરુ મુખે જાણો,
એ સદ્‌ગુરુ વિના ગત કોએ ન પામ્યા. રે યોગેશ્વરો-
જેમને સરજ્યા તેમને સેવો. ।।૮।।

જ્ઞાન - ૪૩

● જેમને સરજ્યા તેમને સેવો - ૨. ●

યોગી તે જે જીવના નિવેડા કરે,
બાકી માગી તાગીને ઉદર પૂરે;
એ કુદરતી ખેલ અમે ત્રણના બોલી,
અમે ત્રણ ગુણ મળી લીધી તાળી. રે યોગેશ્વરો-
જેમણે સરજ્યા તેમને સેવો. ॥૧॥

સોળ કળા લઈ અમે સ્વર્ગેથી આવ્યા,
ત્યારે યુગમાં તેજ જળાહળ થયાં;
મહાદનના માર આગળ કેમ કરી સેહસો ?
તમે સૂધ વિસારી બેસી રહ્યા. રે યોગેશ્વરો-
જેમણે સરજ્યા તેમને સેવો. ॥૨॥

સમા પ્રમાણે તમે સ્વર્ગમાં જાશો,
વાસ વૈકુંઠના તમને થાશે;
કર્મ સંયોગે તમે કર્તવ્ય ટાળો,
એ ટાળો ભભૂત ભાવે જાશે. રે યોગેશ્વરો-
જેમણે સરજ્યા તેમને સેવો. ॥૩॥

અજ્ઞાન ને મેલો ને ચેતો સવેળા,
અમ પાસે વસશો કે દૂર જાશો ?
ત્રિવેણી ઘાટમાં સંગ્રામ કીજે,
સત્પંથ ફળ તેથી પાઓ. રે યોગેશ્વરો-
જેમણે સરજ્યા તેમને સેવો. ॥૪॥

કાયાના મહેલમાં ગુરુજી કરમ કીધા,
ત્યાં કોણ રાજાને કોણ પ્રધાન ?
જે કોલે કાયમજી શું બંધન થયા,
તે કોલ આજ સંભાળો રાખી ધ્યાન. રે યોગેશ્વરો-
જેમણે સરજયા તેમને સેવો. ।।૫।।
એક રાજા ગુરુ ને મારું મન પ્રધાન,
ઉમિયા અમારી માતા નિરંજન તાત;
ઓમકાર દેવીને કાયાપુરી નગરી,
એની સેવાએ ખેલો સાક્ષાત્. રે યોગેશ્વરો-
જેમણે સરજયા તેમને સેવો. ।।૬।।
એમ બોલ્યા સદ્ગુરુ બ્રહ્મા તમે સુણો યોગેશ્વર,
જન્મ ગુમાવશો જોતાં જોતાં જાણી;
અલક્ષ નિરંજન જયારે લેખું લેશે,
ત્યારે કાયાને ઘાલશે લોઢાની ઘાણી. રે યોગેશ્વરો-
જેમણે સરજયા તેમને સેવો. ।।૭।।

જ્ઞાન - ૪૪

● બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ●

કોણ સત્ય તમારું કહીએ બ્રહ્માજી ?
કોણસી નગરમાં રહેશો વાસો ?
કોણે ઉપદેશ આપ્યો છે તમને ?
કોણે યોગ દેખાડ્યો ખાસો. રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ॥૧॥

કોણ સદ્‌ગુરુએ યોગ દેખાડ્યો ?
એ કોણ કર્તવ્યે ધર્મ કીધો ?
કોણ કર્તવ્યે એવા ગુણ શોધો ?
અને કોણ ઠેકાણે પાપ ટાળી દીધો ? રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ॥૨॥

કોણે તમને ભભૂત આપી ?
પણ કોણે શીંગી શબ્દ કીધા ?
કીયા ગુરુએ નિરંજન પૂજાવ્યા ?
કોણે રૂઢ માલા તમને દીધી ? રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ॥૩॥

એ કોણસો માતા તમારી કહીએ ?
કોણસો કહીએ તમારા તાત ?
એ કોણસો ઠેકાણે દર્શન કીજે ?
પણ કોણ યોગે પૂજાવ્યા ? રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ॥૪॥

કોણસી શક્તિ ને કોણસી ભક્તિ ?
કોણે અમર કાયા રાખી ?
એ કોણે માયા મનથી વિસારી ?
કોણ તૃષ્ણા ને તજી ? રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ।।૫।।

નિરંજનના મેળા તે યોગીની વેળા,
પણ કોણે ધર્મ કમાયા ?
કોણ પ્રકારના યોગ જ કહીએ ?
કોણ પ્રકારે કર્મના છુટકારા ! રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ।।૬।।

કોની ચાલે ચાલો ? કોને ધર્મ આલો ?
કોને જોઈને મુક્તિ લેશો ?
ન આવે વિશ્વાસ તે કોણે પૂરી આશ ?
પ્રતીત વિના કેમ પાવન થાશો. રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ।।૭।।

હૃદય કમલમાં કોણ નર લેખો ?
આસન બેસો તો મન અજવાળે;
કોણ ભરોસે રાખો પાસો ?
પણ પંચ ભૂત આત્માને વારો. રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ।।૮।।

તન મન લેખે, તો અમનો ન દેખે,
એમ દન પોતે જાશો શિર સોતા;
આ યુગ જાણો તો મન શું વખાણો,
પણ વિષિયાની વેલ કડવી હોવે. રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ॥૯॥

સૂન મંડળ માંહે તમે શું શોધો ?
પણ નિરંજન પૂજે પાપ જાએ;
યોગ કમાઓ તમે યુગને જોઈ,
ધરણી કરણી જીવો સાથે થાએ. રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ॥૧૦॥

નવ માસ તમનો ઉદર માંહે રાખ્યા,
તમે તેની સૂધ ના જાણી;
મનની કાસળ તમે કાઢી નાખો,
તે નિત્યના નહિ લેખા પ્રાણી રે. રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ॥૧૧॥

એમ બોલ્યા સદ્ગુરુ બ્રહ્મા તમે સુણો યોગેશ્વરો,
પણ જયોતિ વિના યુક્તિ ના હોવે;
કાળના ધંધા ને દુનિયા ના ફંદા,
પણ ફોગટ માટે ફેરા ખાયે. રે યોગેશ્વરો-
બ્રહ્મને પીછાણે સોહી યોગી. ॥૧૨॥

જ્ઞાન - ૪૫

● અમને આસન બ્રહ્માજીનાં બતાવો. ●

એ કોણ ગુરુ અમે તમને કહીએ ?
કોણ સો આસન તમને લહીએ ?
અમે કોણ વિધ સુપાત્ર લહીએ ?
અમે કોણ શબ્દે મંત્ર ભણીયે ? રે યોગેશ્વરો-
અમને આસન બ્રહ્માજીનાં બતાવો. ||૧||

કોણસી નગરીમાં ભેળા રહીએ ?
કોણસો ધામે તમને કહીએ ?
દુનિયાના ગુરુએ અમને યોગ દેખાડ્યો,
અમે દેખા દેખી ભભૂતી ચોળીએ. રે યોગેશ્વરો-
અમને આસન બ્રહ્માજીનાં બતાવો. ||૨||

અમે માગી ખાવાને ભેખ જ પહેર્યા,
અમે કાયાને કાજે કંથા પહેરી;
અમે દુનિયામાં દોડી દામ મેળવ્યો,
અમે પાપના પડદા લીધા પહેરી. રે યોગેશ્વરો-
અમને આસન બ્રહ્માજીનાં બતાવો. ||૩||

અમે પ્રેમ પ્રકાશી તીર્થ પૂજયાં,
અમે જોગણીઓની સેવા કીધી;
મન વશ નહીંને, તીર્થે ફરીએ,
એ મૂલે મૂલ અમે ગુમાયા. રે યોગેશ્વરો-
અમને આસન બ્રહ્માજીનાં બતાવો. ||૪||

અમે પંચભૂત આત્માને મોકળ દીધા,
અમે જીભ્યા સ્વાદે યોગ જ લીધા;
ઉત્પત પૂછો, તે અમે શું જાણીએ ?
અમને સૃષ્ટિના ગુરુજી નથી લાધ્યા. રે યોગેશ્વરો-
અમને આસન બ્રહ્માજીનાં બતાવો. ।।૫।।
બ્રહ્માના ભેદ ગુરુજી અમે શું જાણીએ ?
ગુરુજી અમનો તે ઠેકાણાં બતાવો;
અમે ઠરી કરીને ત્યાં જઈ ઠરીએ,
અમે ચરપટ રાજાને મનસા નગરી. રે યોગેશ્વરો-
અમને આસન બ્રહ્માજીનાં બતાવો. ।।૬।।
અમે કવણ આસન ધરીએ ?
અમે કવણ ક્રિયા કર્મ કરીએ ?
અમે કવણ દિશાએ જાપ જપીએ ?
અમે યોગને કારણ જન્મ ગુમાયા. રે યોગેશ્વરો-
અમને આસન બ્રહ્માજીનાં બતાવો. ।।૭।।
અમે મરણ ના લેખુંને જિંદગીના દેખું,
અમનો નારાયણની સેવા ના સૂઝી;
હીરા હશે તેનો ઝવેરી જડશે,
સદ્‌ગુરુ મલ્યા તે યોગી થાશે. રે યોગેશ્વરો-
અમને આસન બ્રહ્માજીનાં બતાવો. ।।૮।।

જ્ઞાન - ૪૬

● પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ●

કોણ સિંહાસન કહો રે બ્રહ્માજી ?
અનો કોણ નગરીમાં રહેશો,
કોણ ઠેકાણે અસ્થળ પૂજાવો ?
કોણ તે સાચું તીર્થ કહેશો. રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ॥૧॥

કોણ ઠેકાણે તમે પ્રગટ રહેશો ?
અનો કોણસો વેદ ભણાવો ?
કોણ વિવેકની વાચા હો પાળો ?
તમે કોણસો જાપ જપાવો ! રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ॥૨॥

અમે કોણસો તીર્થે પાપ છુટીએ ?
અનો કોણસી જયોત અમે લઈએ ?
કયાં રે જઈને અમે ગુન્હા ગુજારીએ ?
અમને તેના સાંસા ટાળો. રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ॥૩॥

સાહેજે રે દાન સદ્‌ગુરુ મુખે દેજો,
ગત્ તીર્થમાં ગુન્હા પરહરજો;
આજ પશ્ચિમ દિશા બેસી જાપ ઓચરજો,
તમે બીજ શુક્રવારી કરજો. રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ॥૪॥

હેમપુરી નગરીમાં અમે પ્રગટ બેઠા,
ત્યાં ગોર નર બેઉના છે કેડા;
અનંત કરોડ જીવ તારવા આવ્યા,
અમે કરશું તે યુગોના નિવેડા. રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ।।૫।।
અથર્વ વેદી અમો પાવનહારી,
અમે સહી નરનો નારાયણ;
ચારે તે યુગમાં ચાર દિશા પૂજાવી,
કરણ કલ્પમાં અમને સર્વે જાણે. રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ।।૬।।
સોળ કળાશું અમે જયોતિ પ્રકાશી,
અમે છત્રીસ આસનો લાવ્યા;
હેમપુરીમાં થશે આતમના છેલ્લા મેળા,
ત્યાં અમરભેદ ભણાવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ।।૭।।
કુંવારિકા ક્ષેત્ર માંહે મંડાણ મંડાશે,
અનો ત્યાં પાપ ધર્મ તોલાશે;
જે કોઈ આવી "નિરાકાર"નો નમશે,
તેના પાપ તે પરલે જાશે. રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ।।૮।।
ઘટનો પાટ તમે સાચે મનો પૂજો,
સોળ કળા તો ઘટમાં આવે;

જાંબુ રે દ્વીપમાં યોગેશ્વર બેઠા,
તે સાદ શબ્દના સાથી. રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ॥૯॥
કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા સુણો યોગેશ્વર,
અમે નિરંજન ઘર થકી આવ્યા;
આગળ કૃષ્ણ રૂપે અમે કરુણાઓ કીધી,
અમે તે ગોર નર બેઉ આવ્યા, રે યોગેશ્વરો-
પણ અમને છે ગોર નરની આશા. ॥૧૦॥

જ્ઞાન - ૪૭

● પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ●

બ્રહ્માનો શિવ બેઉ સંગાથે આવ્યા,
અમો સિદ્ધ પુરુષના છીએ સાથી;
નિરંજન લઈ શક્તિ સમજાવી,
એ વર વરીયા તે શક્તિ સાથે. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૧॥

અમે નવે અવતારે રમત કીધી,
અમને પણ એવા તમે પીછાણો;
અમે તો બ્રહ્મા ને અમે તો વિષ્ણુ,
અમે તેજ દેવ માહેશ્વર જાણો. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૨॥

અમે પૃથ્વી રાખીનો બ્રહ્માંડ જડીયા,
અમે જડ્યાં મૂળનો મંડાણ;
અમે કમલ પ્રકાશીનો સંયોગ કીધા,
અમે કીધા જરણ ને મરણ. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૩॥

અમે સૃષ્ટિમાં આવ્યા ને મુનિવરે વધાવ્યા,
અમે વશ થયા તો દેવ વનમાલી;
અમે સત્પંથ રોપીનો રમત માંડી,
અમે રહ્યા ભક્ત ઘર મહાલી. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૪॥

ઉત્તમ મધ્યમથી અમે ના અભડાયા,
અમને સેવે તે અમર થાયે;
અમે વાડી વાવીને વિગતાઈ કીધી,
વિશ્વંભરની કળા વર્તાવી. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૫॥
કળા વર્તાવી અમે યોગ દેખાડ્યા,
તે જાણો, તે અમે આપો આપ;
ભક્તોની વ્હારે અમે યુગોયુગ આવ્યા,
અમે કોલ આપીને ટાળ્યાં પાપ. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૬॥
અમારે હુકમે પાણીને પર્વત જાણો,
અમારે હુકમે નવકુળ નાગ જાણ્યા;
અમે પાવન વસ્ત્રે નિરંજન કહેવાયા,
અમે તે જ નિરંજને આવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૭॥
અમરાપુરનું સુખ સદ્‌ગુરુએ દેખાડ્યું,
અમે રહીએ શરણ તમારી;
શરણે રાખી અમને સત્‌પંથ આપ્યો,
અમે સોબતના થયા છીએ સાથી. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૮॥
અપરાધ અમારા અળગા કરી નાખો,
અમને નરકે જાતાં સ્વામી ઉગારો;

એકે બાણે અમારા અંગો અંગ વિધાણાં,
અમથી ઉત્તમ એકે ના દેવાયો. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૯॥
અમે આજ લગી ગુરુજી સૂનમાં સેવતા,
અમે ના જાણ્યા સરજનહારા;
અમે આદ્ય ગુરુ વિના ગુરુજી ભીંતે અથડાયા,
તમે સત્ય યોગ દેખાવનહારા. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૧૦॥
અમને જનમો જનમના ફેરાથી ટાલ્યા,
પણ અમે શું જાણીએ ? સુધ તમારી;
અમને જંબુદ્વીપમાં ગુરુગત્માં દેખાડ્યા,
સુણી સાચા વેદની વાણી તમારી. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૧૧॥
વેદ પ્રમાણે અમે વિશ્વંભર વરીયા,
દશાંશ દઈએ અમનો દયોનો દર્શન;
સેવા કારણ અમે સંસાર તજિયા,
અમને ભવસાગરથી ઉતારોને પાર. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૧૨॥
કહે સદ્ગુરુ બ્રહ્મા તમે સુણો યોગેશ્વરો,
પણ પ્રારબ્ધે દેવનો કાયમ પામો;
જે દહાડે ધૂંધૂકાર જો હુતા,
ત્યારે પણ અમે તેજ પ્રકાશ્યા. રે યોગેશ્વરો-
પણ નિરંજન સેવે તે શુદ્ધ થાશે. ॥૧૩॥

જ્ઞાન - ૪૮

● કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ●

નાથ તમારા ને ચેલા અમારા,
જન્મો જન્મના છીએ અમે યોગી;
નવ નાથને એ સિદ્ધ ચોર્યાસી,
એ આસને અમને આરાધે. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ||૧||

અમે ન્યાય થકી જીવોને તોલીશું,
રતી રતી અવગુણ નહિ રાખીએ તમારા;
જે જીવ બળશે ને એકઠા મળશે,
તેના શિર પડશે ઘણ કેરા મારા. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ||૨||

સાતમે નોજે સૂરજ આવી રહેશે,
ત્યારે ધરતી હોશે ત્રાંબા વર્ણી;
એકેકો ગુન્હો સો સો વાર પૂછશે,
ત્યારે જીવડો રોસે પોકો પાડી. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ||૩||

સત્‌પંથી હોશે તેને શિર છત્ર ધરાશે,
તેને અગ્નિ નહિ લોપે લગાર;
તે જીવનો મહાદન એળે રે ન જાશે.
તે તો બેસશે સ્વામી પાસે સાર. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ||૪||

તોરે દહાડો તમને દોહેલો આવે,
કીધા કર્તવ્ય તે આગળ હોશે;
તન મન વારો ને જીવને ઓધારો,
નહિ તો હિસાબે પૂછતા હાણ હોશે. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ॥૫॥

અધ લાખ વરસનો એક દહાડો હોશે,
એવા દુઃખડાં ત્યાં જીવડા ભોગવશે;
મુનિવર કાજે અમે મેઘાડંબર રચીયા,
તેની છાંયે બેસી શાંતિ લેશે. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ॥૬॥

એવા દુઃખ દોહેલા દુનિયામાં હોશે,
પણ તમે ગુરુ મંતર ના જાણો;
તમો ઈકોતેરને તારો તો યોગ ઉતારો.
જન્મ જાશે તે જોતાં જોતાં. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ॥૭॥

આ યોગ ઉતારીને સંસાર માંડો,
સંસાર માંડે શુદ્ધ તમે થાશો;
એણે સંસારે રાજા પ્રહલાદ સિધ્યા,
જેણે કાયા હોમાવી હોળી માંહે. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ॥૮॥

એ મનના યોગી તે અમરના ભોગી,
સ્વર્ગે જઈને સુખીયા થાઓ;
સવા લાખ વરસનું આગળ સુખ થાશે,
અમને નિરંજન જાણીને સેવો. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ॥૯॥

કહે સદ્‌ગુરુ હંસતેજજી સુણો રે યોગેશ્વરો,
પણ સંઘ પોતીનો સમર્થ આવ્યા;
છેલ્લી સંઘના સ્વામી અમને સહી કરી જાણો,
જે આપે અમરાપુરના વાસા. રે યોગેશ્વરો-
કાયા કસો તો યોગ સૂઝે. ॥૧૦॥

જ્ઞાન - ૪૯

● તમે જન્મના યોગને જાણો. ●

સત્‌પંથ પદાર્થ તમે શોધીને લેજો,
એણી અંશે સદ્‌ગુરુ આવ્યા;
રૂપ અમારાં ને ભાગ્ય તમારાં,
જેણે સૂધ શોધી તે નર પામ્યા. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૧॥

આ જન્મે ના જાણ્યા તે જાતે લૂંટાશે,
તેની કમાઈ જાશે સર્વ લૂંટાઈ;
અમે "પ્રેરણાપીઠ" માંહે આસને બેઠા;
એ યોગી જીવોના આધારી. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૨॥

તમને સદ્‌ગુરુ પ્રત્યક્ષ મલીયા,
યુગના કરવા તે નિવેડા;
એ કોણ જાત તમારી ને નાત તમારી,
અમે સર્વેના તારણહારા. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૩॥

એ દરિયા ભરીયા ને વેદની ક્રિયા,
ચૂકે ચોર્યાસીના ખાશો મારો;
પૂછો છો અમને ? સદ્‌ગુરુ મલીયા છે તમને,
આ સંસાર જોઈને કર્તવ્ય ખોજો. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૪॥

આ સમયે જોઈને કર્તવ્ય શોધો,
પણ ક્ષમા જેવું નહિ કોઈ દાન;
અમે મૂળ સ્થાનમાં રમત માંડી,
અમે હીરાની ખાણ ઉઘાડી. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૫॥

અમારા મરમ, મરમ હોય તે જાણે,
અમે સકળ સંયોગે ધરીયા ધ્યાન;
ધ્યાન ધરી ધરી અમે ધારણાઓ ધરી,
નિરંજનની માયાના ધરીયા માન. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૬॥

આ કઠણ વેળામાં અમે કળા છુપાવી,
અમે કીધા ભક્ત અગોચર અંતરે સાર;
આજ સમા પ્રમાણે શોધીને લેજો,
આ સત્‌પંથ છે ખાંડા કેરી ધાર. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૭॥

જે દાડે મોહનો માયાએ નહોતી,
ત્યારે અમે તો રૂપ પ્રકાશ્યા જાણ;
અમે રૂપ પ્રકાશી ને રમત માંડી,
અમે સરજ્યા તે વરણાવરણ, રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૮॥

જ્ઞાની હરિને ભજી હરખાયા,
અજ્ઞાનીએ મૂળગા ગુમાવ્યા;
રાજા ગુંસાઈને તેમણે સૂન માંહે પાયા,
તમે શું શોધો સૂનની માયા ? રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૯॥

સો ક્રિયાની અમે જનોઈ આપી,
પણ પરબ્રહ્મને જાણે સોહી બ્રાહ્મણ;
તીર્થ ન્હાવેને પાપ ના જાવે,
એ પંથ કોણે બતાવ્યા નિર્વાણ ? રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૧૦॥

પાંચમો વેદ તે તો મુક્તિનો ભેદ,
સ્વર્ગ ભવનની આશા તેને સોએ;
આહાર નિર્મળ મને પાળો ગુરુની વાચા,
તો હેતે પ્રીતે હાંસલ હોશે. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૧૧॥

ભિક્ષા માગે ને ઘર ઘર જાવે,
પરધાન ખાધે ધરમ ના સૂઝે કાંઈ;
જટા બાંધી ને મનસા ના મૂઈ,
માયા જૂઠીમાં મરશો તમે સોઈ. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ॥૧૨॥

ઉપદેશે ઊંધાને થાએ છે સુધા,
પણ સત્ય વિના સૂકાઈ જાશો સાર;
જેમ ઝાકળનું પાણી તેમ કાયાની એંધાણી,
આવ્યું તેને વહી જાતાં નહિ લાગે વાર. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ।।૧૩।।

દોઢી સવાઈ જેમ મીઠી ભવાઈ,
રાત પોંતીને રહ્યા ખેલી તે રહેશે;
એમ બોલ્યા સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા સુણો યોગી,
અમને મળે આવાગમન ટળશે. રે યોગેશ્વરો-
તમે જન્મના યોગને જાણો. ।।૧૪।।

જ્ઞાન - ૫૦

● પણ જ્યોત પુરુષને પૂજો જોઈ. ●

ઓંમ (ૐ) શબ્દ એવો બોલે સાન વિના,
પણ બંધન લોપીને મેલી લાજ;
કસણીએ કાચા એ પડશો તમે પાછા,
પણ પેટ ભરીને લેશો પાપ. રે યોગેશ્વરો-
પણ જ્યોત પુરુષને પૂજો જોઈ. ॥૧॥

કરમની કંથા સૌની થાશે મિથ્યા,
બંધને કંસાસુર જોને રાજ;
એ રાજ આપીને અમે રમત કીધી,
તે અવતાર અમે તે આવ્યા આજ. રે યોગેશ્વરો-
પણ જ્યોત પુરુષને પૂજો જોઈ. ॥૨॥

અહદ રૂપે અમે રમત કીધી,
અમે એક રૂપને નવ અવતારી;
રાસ વિલાસ આગે અમે અવનવી કીધી,
અમે રમત રમીએ અનેરી. રે યોગેશ્વરો-
પણ જ્યોત પુરુષને પૂજો જોઈ. ॥૩॥

એ પુરુષનાં તમે આસન સેવો,
અમે જ્યોતિ ના યોગ દેખાડ્યા;
અહદની વાત તમને અમે જાહેર કીધી,
અમે મોક્ષ મુક્તિના ઠામ બતાવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
પણ જ્યોત પુરુષને પૂજો જોઈ. ॥૪॥

અમે સૂધ પ્રસાદે સેવા કરીને,
અમે સંસારમાં સૂધ કહેવાયા;
પાવન બ્રહ્મ કુળે અવતાર લીધો
અમે સદ્‌ગુરુ હંસતેજજી કહાવ્યા. રે યોગેશ્વરો-
પણ જ્યોત પુરુષને પૂજો જોઈ. ।।૫।।
આદિપનાથી અમે પાસે જો રાખી,
અમે સોળ કળાના સરદાર;
અમે સંસારમાં આવ્યા ત્યારે યોગી કહાવ્યા,
અમે યોગ કીધા છે ગુણ ગંભીર. રે યોગેશ્વરો-
પણ જ્યોત પુરુષને પૂજો જોઈ. ।।૬।।
રહેણી કરણીએ અસંખ્ય યુગ આગે કીધા,
અમે થયા અશરણા શરણ;
એ તત્ત્વ ગુણ વિધિએ ત્રિગુણ સરજયા,
અમે સરજી તે વરણા વરણ. રે યોગેશ્વરો-
પણ જ્યોત પુરુષને પૂજો જોઈ. ।।૭।।
એમ કહે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા તમે સુણો યોગેશ્વર,
શું વિધિએ સુપાત્રાને લઈએ;
સુપાત્રાની યોગી સેવાઓ કરતા,
એ ત્રિગુણથી ન્યારા રહીએ. રે યોગેશ્વરો-
પણ જ્યોત પુરુષને પૂજો જોઈ. ।।૮।।

જ્ઞાન - ૫૧

● પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ●

પ્રેરણાપીઠ ધામમાં સદ્‌ગુરુ બેઠા,
એની સેવાએ જાગીને સૌ ખેલો;
એ સેવાએ ખેલો છે આતમનો છેલ્લો મેળો,
તમે કાયાના અભિમાન ખોવો. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧॥

અભિમાન તજશો તો યોગને ભજશો,
આપ ન સૂઝે તો કાંએ ના બૂઝે;
એ પ્રાણીનો અર્થ કેઈ પેરે થાશે ?
તે ભરણ વેલા ભાગી જાશે દૂજે. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૨॥

આ ઘરથી યોગી દોએ તડ તરશો,
તમને થાશે અમરાપુરની આશા;
સ્વર્ગની આશા જીવ રાખી પસ્તાસો,
પણ પચાસમા તમે પૂરો વાસા. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૩॥

આદ્ય નિરંજનની છે સોળ કળા,
ત્રણ ભુવનમાં ભરી પૂરી રહ્યા;
કાયા કસીને તમે યોગ કમાઓ,
તો મરણજરણનાં લેખાં ગયાં. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૪॥

મારખાશો ને શરમિંદા થાશો,
જીવ ગયે ફેરા અતિશયે ખાશો;
મન કેરી માળા, માયાએ કરી ભૂલ્યા,
તમે સદ્ગુરુને શરણે જાશો. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ।।૫।।

એ ઈશ્વર આગે બહોત કહાવે,
પણ એ ક્યાંથી થયા છે પેદા;
અમે તો મચ્છંદરનો યોગનું ઘર,
પંચ ભૂતને વશ રાખો સદા. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ।।૬।।

દુનિયાના વાદે જેણે સત્પંથ ખોયા,
તેણે ખોયા આજ કલિમાં કિરતાર;
આ મન મનાવવાને યોગી હુવા,
આ હંસ રમી કરી જાશે બાર રે. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ।।૭।।

એ રૂંવાને આધારે પ્રાણ રમે છે,
એ પિંડનો પ્રાણ વાયુના સાથી;
સૂધને બુધ બેઉ હોસે મરણનાં સાથી,
સત્ય છે દત્તાનાં બોલી. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ।।૮।।

ક્ષમાની ખેતીને રાખો શિર સોતી,
એ સોળ કલામાં સાથે મળશો;
એ કરણીના કાચા ને થાએ છે સાચા,
એ સંતોષની નાડેથી વળશો. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૯॥

બ્રહ્માંડ જડાયા ને ઘટ ઘડાયા,
પણ એ ઘટ છે ઘોર ગંભીર;
પ્રેરણાધામમાં અમે આસને બેઠા,
અમે કરમ પ્રજાળી કળા ધરી ગંભીર રે. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૦॥

પ્રકાશી પાપને બેઠા આપો આપ,
અમે યુગો યુગના તારણહાર;
અલક્ષ યોગ વિના ભિક્ષા મંગાવો,
આવા ઉપદેશે કોણે આપ્યા સાર. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૧॥

જ્યાં લગી તમને સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા ના ભેટ્યા,
ત્યાં લગી ખાશો તમે ફેરા;
સદ્‌ગુરુની વાણી તમે ગુરુ મુખે જાણી,
પણ નાથ વિના નહિ હોય નિવેડા. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૨॥

નિષ્કલંકની ગત આ સદ્‌ગુરુએ દેખાડી,
તો સદ્‌ગુરુને તમે સાચે મને ધાઓ;
સાચે રે મને તમે સત્કર્મ કરજો,
તો સહી અમરાપુર જાઓ. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૩॥

એમ બોલ્યા સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા સુણો યોગેશ્વર,
અમે સ્વર્ગ ભુવન થકી આવ્યા;
અમે પ્રત્યક્ષ બેઠાને પૂજા દેખાડી,
અમે જન્મ મરણના સાંસા ટાળ્યા. રે યોગેશ્વરો-
પણ યોગ તત્ત્વ તમે જાણો. ॥૧૪॥

જ્ઞાન - ૫૨

● યોગીકો શોધતાં યુગ ગયે. ●

યોગીકું શોધતાં યુગ ગયે,
કહો કીત્તે દીન ભયે, સ્વામી માંગેગા લેખા,
ઉસ યોગીકો શોધતાં યુગ ગયે;
કહો કીત્તે દીન ભયે. ॥૧॥

યોગીકે ગલેમેં હાર હૈ, હીરા રતન શું જડીયા,
જિસકા ભાગ્ય હો ઉસકું દેતા હૈ,
ઐસા દિલ હે દરિયા.
યોગીકો શોધતાં યુગ ગયે. ॥૨॥

યોગી સો યુગમેં એક હૈ,
બાકી સર્વે ભિખારી;
મેરા યોગી ચતુર સુજાણ હૈ,
અવર સો મુદ્રા ધારી.
યોગીકો શોધતાં યુગ ગયે. ॥૩॥

યોગી કી રમત જો કરે,
ઉસે દઉ લાખું વધાઈયાં;
કાન ગોકુલ મેં, ખેલ ગયે,
આપે હુવા રે ગુંસાઈયા;
યોગીકો શોધતાં યુગ ગયે. ॥૪॥

યોગી સો જેણે યોગ જ જાણ્યા,
આપે રહ્યા મસ્ત દીવાના;
યુગમાં મહુલી, રચી રહ્યા,
જૈસી ધરતી આસમાના;
યોગીકો શોધતાં યુગ ગયે. ।।૫।।

કાયા સો કંથા ગોદડી, કરણી કેરા ધાગા,
ઓઢ્યા સો અમર હુવા, ના ઓઢ્યા સો હારા;
યોગીકો શોધતાં યુગ ગયે. ।।૬।।

કપડા ધોએ યોગી નહિ મીલે,
દિલે ધોવે સો પાવે;
જ્ઞાન બોલ્યા સદ્‌ગુરુ હંસતેજજી મહારાજ,
સાચા અમરાપુર જાવે;
યોગીકો શોધતાં યુગ ગયે. ।।૭।।

સદ્‌ગુરુ સૌના તારણહાર

પ્રથમ પૂરણ પ્રેમશું, વંદુ સદ્‌ગુરુ ચરણ,
તાપ ટળે સંસારના, મટે જન્મ મરણ.

સદ્‌ગુરુને ચરણે નમું, માગું પ્રેમ પ્રસાદ,
દયા કરી સદ્‌ગુરુ દીજીયે, હરિરસ અમૃત સ્વાદ.

વાણી શકે ના વર્ણવી, મારા સદ્‌ગુરુ તણાં સ્વરૂપ,
મન બુદ્ધિ પહોંચે નહીં, છે ઉપમા રહિત અનુપ.

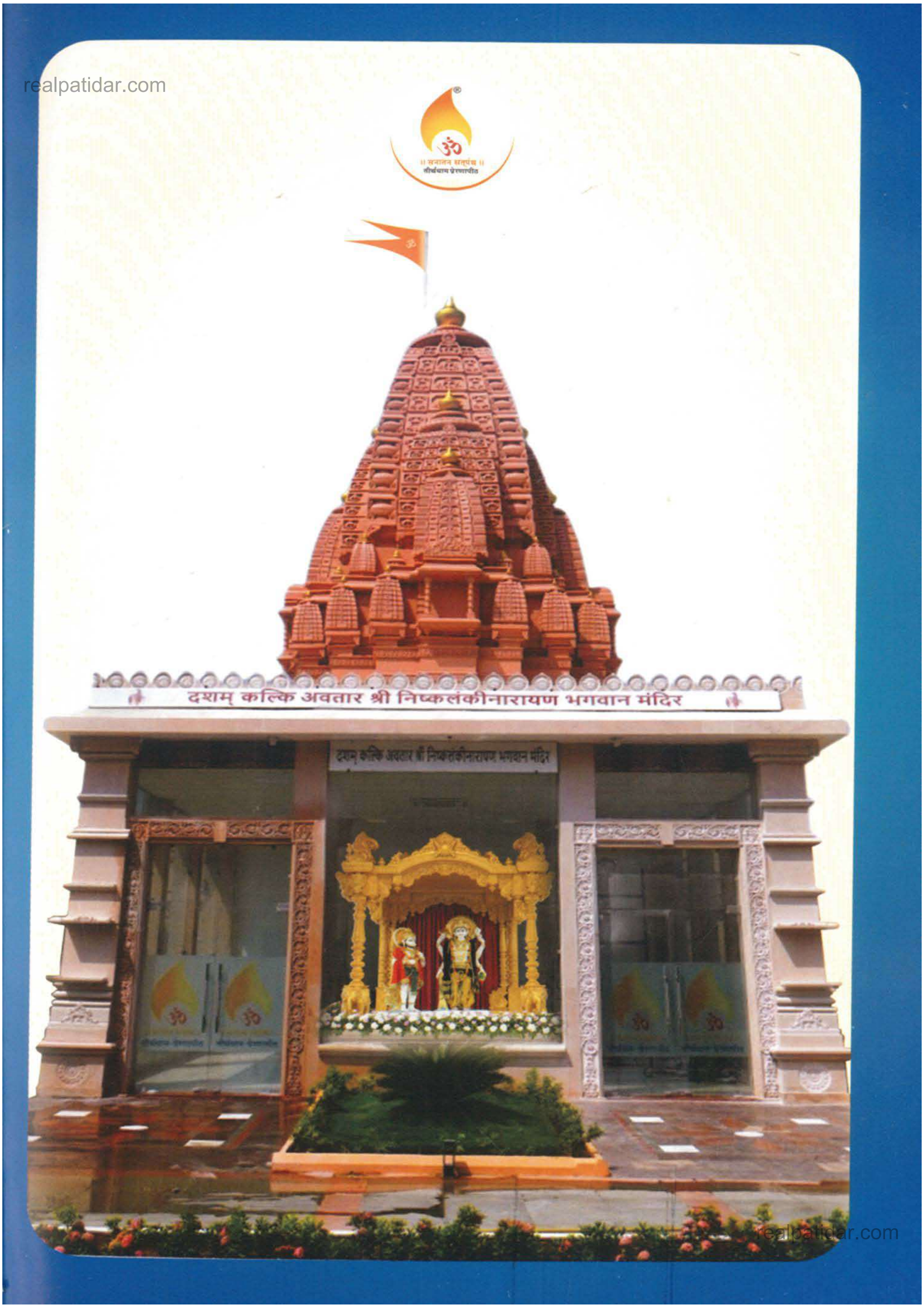
સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મ સ્વરૂપ હૈ, રૂપ ધરી જગમેં આય,
જિનકે શબ્દ અનુપ હૈ, સૂન- કે સંશય સબ જાય.

સાત દ્વીપ નવ ખંડમાં, મારા સદ્‌ગુરુએ ફેંકી દોર,
દોર પકડ કર ન ચલે, તો સદ્‌ગુરુ કા ક્યા દોષ.

સદ્‌ગુરુના શરણ વિના, અજ્ઞાન તિમિર ટળશે નહીં,
જનમ મરણનું દુઃખ દેનારું, બીજ ખરું બળશે નહી.

ગાંઠ હૃદયની, જ્ઞાન વિના ગળશે નહીં,
મળ્યો મોંઘો માનવ અવતાર, તેને જાતાં વાર લાગશે નહીં.

તીર્થ ત્રિવેણીમાં નિશ દિન નાહીએ, જપીએ અજપા જાપ,
પાંચ પવિત્ર કીજિયે, તો કુળનો થાય ઉદ્ધાર.

दशम् कल्कि अवतार श्री निष्कलंकीनारायण भगवान मंदिर
realpatidar.com

માનવ દેહમાં આવી જીવાત્માએ પોતાનું જીવન આધ્યાત્મિક શુદ્ધ માર્ગથી જ વ્યતીત કરીને આત્મજ્ઞાન ગ્રહણ કરવું જોઈએ. આમાં જ માનવ જન્મનું સાર્થક્ય છે. જગતમાં આત્મતત્ત્વ અને જીવનતત્ત્વ આ બે પૃથક અને સ્વતંત્ર સત્તા ધારણ કરનાર ચૈતન્ય પ્રવાહ છે. જીવનતત્ત્વ ત્રિગુણાત્મક પ્રકૃતિના આવિષ્કારથી બનેલું જડ રૂપ તત્ત્વ છે. આત્મતત્ત્વ ચિન્મય જ્યોતિ સ્વરૂપ ચૈતન્ય સ્વરૂપ છે. આ જડ ચેતનાના સંયોગથી આવ્યષ્ટી, સમષ્ટી, જીવ, પ્રાણીમાત્ર નિર્માણ થયેલાં છે.

યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન, સમાધિ આ અષ્ટાંગ યોગ સાધનોના દ્રઢ અભ્યાસથી જીવાત્મા જ્યારે પોતાની મલિન અવિદ્યા સ્વરૂપ જડ તત્ત્વ જાણી તેનો ત્યાગ કરવાનો અભ્યાસ કરે ત્યારે જ ચૈતન્ય સ્વરૂપ જ્ઞાનાવલંબનથી તે દુઃખ મુક્ત થતો જાય છે. દુઃખના કારણ તેનામાં રહેલી ત્રિગુણાત્મક પ્રકૃતિને પોતાના વિવેકથી દૂર કરે છે.

॥ सनातन सत्पंथ ॥

:પ્રકાશક:

સત્પંથ પ્રકાશન સમિતિ

શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણ તીર્થધામ - પ્રેરણાપીઠ

તા. દસક્રોઈ, જી.અમદાવાદ, ગુજરાત